

NÁRODNÁ AGENTÚRA PRE ROZVOJ
MALÉHO A STREDNÉHO PODNIKANIA

**VYUŽÍVANIE INFORMAČNÝCH A
VÝROBNÝCH TECHNOLOGIÍ V MALÝCH A
STREDNÝCH PODNIKOKH**

N Á R O D N Á
A G E N T Ú R A
P R E R O Z V O J
M A L É H O A
S T R E D N É H O
P O D N I K A N I A

Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania v spolupráci s Infostatom
a Ústavom pre výskum verejnej mienky pri Štatistickom úrade SR

VYUŽÍVANIE INFORMAČNÝCH A VÝROBNÝCH TECHNOLOGIÍ V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOCH

Bratislava 2002

OBSAH	STRANA
1. ÚVOD	5
2. VYUŽÍVANIE INFORMAČNÝCH TECHNOLOGÍÍ V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOKH.....	11
I. INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE POUŽÍVANÉ V SKÚMANÝCH MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOKH 	11
II. ÚČELY, NA KTORÉ SA V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOKH PREVAŽNE VYUŽÍVAJÚ INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE	17
III. FORMY ELEKTRONICKÉHO OBCHODU V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOKH.....	19
IV. POČET ZAMESTNANCOV, KTORÍ MAJÚ NA SVOJOM SLUŽOBNOM POČÍTAČI PRÍSTUP NA INTERNET	23
V. FREKVENCIA VYUŽÍVANIA INTERNETU NA PRACOVNÉ ÚČELY V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOKH.....	25
VI. SPÔSOB PRIPOJENIA MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV NA INTERNET.....	27
VII. VÝZNAM INTERNETU	29
VIII. PERSPEKTÍVY VYUŽÍVANIA INTERNETU V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOKH.....	33
IX. DÔVODY NEVYUŽÍVANIA INTERNETU V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOKH.....	35
X. OPERAČNÉ SYSTÉMY, KTORÉ V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOKH VYUŽÍVAJÚ PRI SVOJEJ ČINNOSTI	37
XI. VYUŽITIE PROGRAMOVÝCH VYBAVENÍ V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOKH.....	41
3. VYUŽÍVANIE VÝROBNÝCH TECHNOLOGÍÍ V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOKH.....	47
4. METODIKA VÝSKUMU.....	57
Hodnotenie terénnej fázy výskumu z aspektu kvality spolupráce anketárov s respondentmi (malými a strednými firmami)	58
5. ZHRNUTIE	60
6. ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV.....	63
7. PRÍLOHY.....	65
Príloha č. 1.: Rozloženie anketárskych upozornení na nemožnosť kontaktovania firiem.....	65

1. Úvod

Neoddeliteľnou súčasťou ekonomiky každého štátu s rozvinutým trhovým hospodárstvom je sektor malého a stredného podnikania, ktorý svojou produkciou na Slovensku predstavuje pri tvorbe hrubého domáceho produktu alebo pridanej hodnoty asi tri pätiny z celkového podielu výroby. Malé a stredné podniky, ktoré sú v rôznych štátoch kvalitatívne i kvantitatívne charakterizované rozdielne v závislosti od veľkosti danej národnej ekonomiky a príslušnosti k danému odvetviu národného hospodárstva, plnia v hospodárskej, spoločenskej i sociálnej oblasti viacero významných funkcií:

- **spoločenskú funkciu** plnia malé a stredné podniky poskytovaním práva slobodného podnikania, čím pomáhajú k rozvíjaniu demokratického a tým aj slobodného a pluralitného spoločenského systému

- **hospodárska funkcia** malých a stredných podnikov spočíva v prispievaní k zachovávaniu konkurenčného prostredia na trhu poskytovaním slobodnej voľby pre účastníkov trhu, spojenej so sankčným mechanizmom postihujúcim nevykonné a nekonkurencieschopné podniky

- **ponuková funkcia** malých a stredných podnikov sa prejavuje najmä v produkcii nielen spotrebných tovarov, ale tieto podniky sú aj dodávateľmi polovýrobov a hotových výrobkov pre veľké firmy

- pod **štruktúrnou funkciou** malých a stredných podnikov sa chápe ich flexibilita a štruktúrna adaptabilita na rýchlo sa meniace hospodárske podmienky

- **funkciu v oblasti zamestnanosti** plnia malé a stredné podniky zohrávaním pozitívnej úlohy pri udržiavaní existujúcich pracovných miest a vytváraní nových pracovných príležitostí

- **významnú funkciu plnia malé a stredné podniky aj v procese zavádzania moderných informačných technológií do výroby.** Vo svete má rozširovanie progresívnych informačných technológií do všetkých oblastí hospodárskeho a sociálneho života za následok postupnú premenu súčasnej spoločnosti na spoločnosť informačnú. Vzhľadom na to, že malé a stredné podniky sú pri prijímaní a využívaní najnovších technológií najflexibilnejšie, sú právom označované za hnaciu silu rozvoja ekonomiky. Ak Slovenská republika nemá zaostávať za celosvetovým trendom musí nevyhnutne reštrukturalizovať a transformovať výrobu do oblasti vyspelých technológií, čo je nevyhnutné aj v súvislosti s našimi ambíciami vstúpiť do Európskej únie.

Vláda SR si vo svojom programovom vyhlásení v ekonomickej oblasti dala **za jednu z hlavných úloh podporu malého a stredného podnikania**, pričom sa zaviazala iniciovať analýzu legislatívnych predpisov upravujúcich malé a stredné podnikanie a na tomto základe sa zaviazala zlepšiť podmienky jeho vzniku a rozvoja. Postupne vypracovala a prijala rad opatrení pre ďalší rozvoj malého a stredného podnikania tak, aby sa zvýšila jeho konkurencieschopnosť a urýchlila sa jeho internacionalizácia a prienik na nové trhy. V snahe prejsť od kvantitatívneho rozvoja malého a stredného podnikania ku kvalitatívnemu sa rozhodla okrem tradičných foriem podpory prostredníctvom mäkkých úverov, záruk,

zárodkového kapitálu a ďalších, postupne používať nové rozvojové a podporné programy. V inštitucionálnej oblasti si vláda SR stanovila za cieľ zvýšiť efektívnosť a vzájomnú súčinnosť dvoch hlavných inštitucionálnych nástrojov podpory malého a stredného podnikania: **Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania** a **Slovenskej záručnej a rozvojovej banky**. Jedným z cieľov Národnej agentúry je rozširovať svoje programy tak, aby umožnili rast technologickej úrovne slovenskej produkcie. Medzi najvýznamnejšie programy jej činnosti pre rozvoj malého a stredného podnikania patrí grantový program na transfer technológií a úverové programy s výhodnými úrokovými sadzami.

Aby malé a stredné podniky na Slovensku mohli čo najefektívnejšie čerpať z uvedených podporných finančných zdrojov a aby ich Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania mohla poskytovať čo najširšiemu okruhu záujemcov, či už so spoluúčasťou štátu alebo Európskej únie, je potrebné mať k dispozícii informácie o potrebách a možnostiach rozvoja v tejto oblasti. V tejto súvislosti uskutočnil ÚVVM prieskum, ktorého objektom boli malé a stredné podniky na Slovensku. **Hlavnými cieľmi zisťovania bolo zistiť:**

- aká je vybavenosť malých a stredných podnikov informačnými a výrobnými technológiami a aplikačnými systémami
- na aké účely sa vo firmách tieto technológie používajú
- v akom rozsahu a akým spôsobom pripojenia využívajú malé a stredné podniky internet
- aký má pre tieto podniky pozitívny a negatívny význam využívanie internetu
- aké operačné systémy a programové vybavenia sa pri zabezpečovaní činnosti podniku používajú a v ktorom roku boli obstarané alebo upgradované
- aké výrobné technológie sa používajú v malých a stredných podnikoch, ako hodnotia predstavitelia skúmaných podnikov ich úroveň v porovnaní s úrovňou výrobných technológií vo svete a čo prípadne bráni širšiemu využívaniu moderných výrobných technológií v malých a stredných podnikoch
- aké možnosti majú skúmané podniky spolupracovať na vývoji výrobných technológií

Prieskum realizoval Ústav pre výskum verejnej mienky v spolupráci s Inštitútom informatiky a štatistiky v dňoch 12. až 28. marca 2002 na území celého Slovenska, pričom jeho cieľovými objektami boli **malé podniky s 0 až 9 a s 10 až 49 zamestnancami** a **stredné podniky s 50 až 249 zamestnancami**. Keďže obdobný výskum bol realizovaný aj v máji 2000, porovnanie údajov z oboch sledovaní umožňuje definovať hlavné posuny v sledovaných oblastiach vybavenosti malých a stredných podnikov výrobnými a informačnými technológiami a aplikačnými systémami. Zloženie základného a výberového súboru, metodiku prieskumu a ďalšie informácie súvisiace s jeho realizáciou obsahuje metodika prieskumu v závere informatívnej správy.

Tabuľka na nasledujúcej strane poskytuje prehľad skúmaných podnikov z hľadiska počtu zamestnancov v oboch spomínaných zisťovaniach, keďže rozdielmi v štruktúre sledovaných firiem bude možno vysvetliť vzniknuté diferencie medzi oboma zisťovaniami.

Rozdelenie skúmaných podnikov podľa počtu zamestnancov a hlavnej činnosti (údaje v %)																	
Počet zamestnancov v podniku	Hlavná činnosť podniku																
	1		2		3		4		5		6		7		8		
	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	
0 - 9	7	7	3	4	50	46	2	4	7	11	3	4	2	1	26	23	
10 - 49	21	21	7	5	25	31	2	5	17	19	2	5	2	1	23	13	
50 - 249	26	43	21	8	16	14	7	1	9	19	2	5	0	0	21	10	
celoslovenský priemer	13	15	6	4	39	39	3	4	10	14	2	4	2	1	25	19	

Legenda:

- 1 - priemyselná výroba
- 2 - poľnohospodárstvo/ potravinárska výroba
- 3 - obchod
- 4 - hotely/reštaurácie/pohostinstvo
- 5 - stavebníctvo
- 6 - doprava/ pošta/telekomunikácie
- 7 - peňažníctvo/poist'ovníctvo
- 8 - iné

V porovnaní s prieskumom uskutočneným v máji 2000 sa štruktúra sledovaných malých a stredných podnikov v aktuálnom zisťovaní z hľadiska počtu zamestnancov a hlavného druhu činnosti vyznačuje niekoľkými výraznými odlišnosťami:

- o 17 percentuálnych bodov viac ako v máji sú v aktuálnom zisťovaní zastúpené stredné podniky s počtom zamestnancov od 50 do 249, ktorých hlavnou činnosťou je priemyselná výroba
- o 13 percentuálnych bodov je v súčasnom prieskume menej stredných podnikov s 50 až 249 pracovníkmi, ktoré sa zaoberajú poľnohospodárstvom resp. potravinárskou výrobou
- v aktuálnom zisťovaní je o 6 percentuálnych bodov viac malých firiem s 10 až 49 zamestnancami, ktoré sú zamerané na obchodné činnosti
- o 6 percentuálnych bodov menej ako v máji 2000 bolo momentálne sledovaných stredne veľkých firiem s 50 až 249 pracovníkmi, ktorých hlavný druh činnosti je vo sfére hotelov, reštaurácií a pohostinstiev
- medzi skúmanými strednými podnikmi v súčasnom prieskume je o 10 percentuálnych bodov väčšie zastúpenie firiem s 50 až 249 zamestnancami, ktoré podnikajú v oblasti stavebníctva
- medzi inými podnikmi boli v porovnaní s májom 2000 v menšej miere sledované malé firmy s 10 až 49 pracovníkmi (o 10 percentuálnych bodov) a stredné s 50 až 249 zamestnancami (o 11 percentuálnych bodov)

Pre informáciu poskytujeme **prehľad „iných“ firiem**, v tej podobe, ako ich uvádzali respondenti vo svojich odpovediach (u niektorých názvov je v zátvorke uvedená frekvencia výskytu v zisťovaní):

„Vedenie účtovníctva“ (9x), „služby – nešpecifikované“ (12x), „poskytovanie zdravotníckej starostlivosti“, „kultúra“, „tlmočnicke služby“ (2x), „sprostredkovateľské služby“, „drevárska výroba“, „vydavateľstvo“ (2x), „obchodno-inžinierske služby“, „predaj a servis výpočtovej techniky“, „kamiónová doprava“, „výroba ložiskových produktov“, „telekomunikačná technika, „dátové rozvody“, „cestovná kancelária“ (2x), „prenájom nehnuteľností“ (4x), „reklama a propagácia“ (3x), „výroba tepelnej energie“, „ekonomicko-organizačné poradenstvo“, „projekčná činnosť“ (3x), „vývoj programov na zákazku“, „obchod s druhotnými surovinami“, „geologické služby“, „bezpečnostná služba“ (2x), „advokátska kancelária“, „reštauračná činnosť“, „informačné služby“ (2x), „školské stravovanie“, „polygrafia“, „servisné služby“, „výroba a predaj tepla“, „inštalačná a montážna činnosť“, „predaj liekov“, „marketingová činnosť“, „distribúcia sladidiel“, „colné služby“, „architektonicko-projekčná činnosť“, „servis, montáž, rekonštrukcia výtáhov“, „výhradný dovozca automobilov“, „výroba vody a odpadové vody“, „montáž, servis, predaj plynárenskej techniky“, „projektovanie“ (2x), „výstavníctvo“, „farmaceutické služby“, „vývoj zdravotníckych prístrojov“, „stolárstvo“, „neštátne zdravotnícke zariadenie“

Najväčšia časť malého a stredného podnikania v uskutočnenom prieskume je koncentrovaná na obchodné činnosti (39%) a to predovšetkým v najmenších firmách s maximálnym počtom 9 zamestnancov (46%). Druhú najväčšiu skupinu tvoria podniky, ktorých hlavná obchodná činnosť je „iná“ ako boli uvedené (19%). Iné obchodné činnosti sú koncentrované v najväčšej miere v najmenších podnikoch s 0 až 9 zamestnancami (23%). Malé a stredné podniky s priemyselnou výrobou majú v zisťovaní zastúpenie 15% podielom, pričom v nej prevažujú firmy 50 až 249 pracovníkmi (43%). Takmer rovnakým podielom ako firmy s priemyselnou výrobou boli v prieskume zastúpené podniky zaoberajúce sa stavebníctvom (14%).

Z hľadiska krajového členenia Slovenska sú v jednotlivých regiónoch pomerne výrazné rozdiely v zastúpení malých a stredných podnikov podľa hlavného druhu činností, ktorý má firmy zapísaný v Obchodnom registri:

- Najrozšírenejší druh činnosti malého a stredného podnikania - **obchod** – je rovnako ako v prieskume uskutočnenom v máji 2000 vo väčšej miere ako je celoslovenský súbor zastúpený v Bratislavskom kraji (48%), naopak, výrazne menej v Nitrianskom (26%) a Prešovskom (27%) kraji.
- **Priemyselná činnosť** je charakteristická pre malý a stredný podnikateľský stav prevažne v Trenčianskom (21%), Prešovskom (21%) a Banskobystrickom (20%) kraji, najmenej sa ňou zaoberajú firmy v Bratislavskom (8%) a Košickom (10%) kraji.
- Rovnako ako v máji 2000 sa v najväčšej miere **stavebníctvom** zaoberajú malé a stredné podniky v Žilinskom kraji (24%), v najmenej miere v Bratislavskom kraji (9%).
- **Poľnohospodárska a potravinárska výroba** je v malých a stredných podnikoch mierne viac rozšírená v Trnavskom kraji (8%).

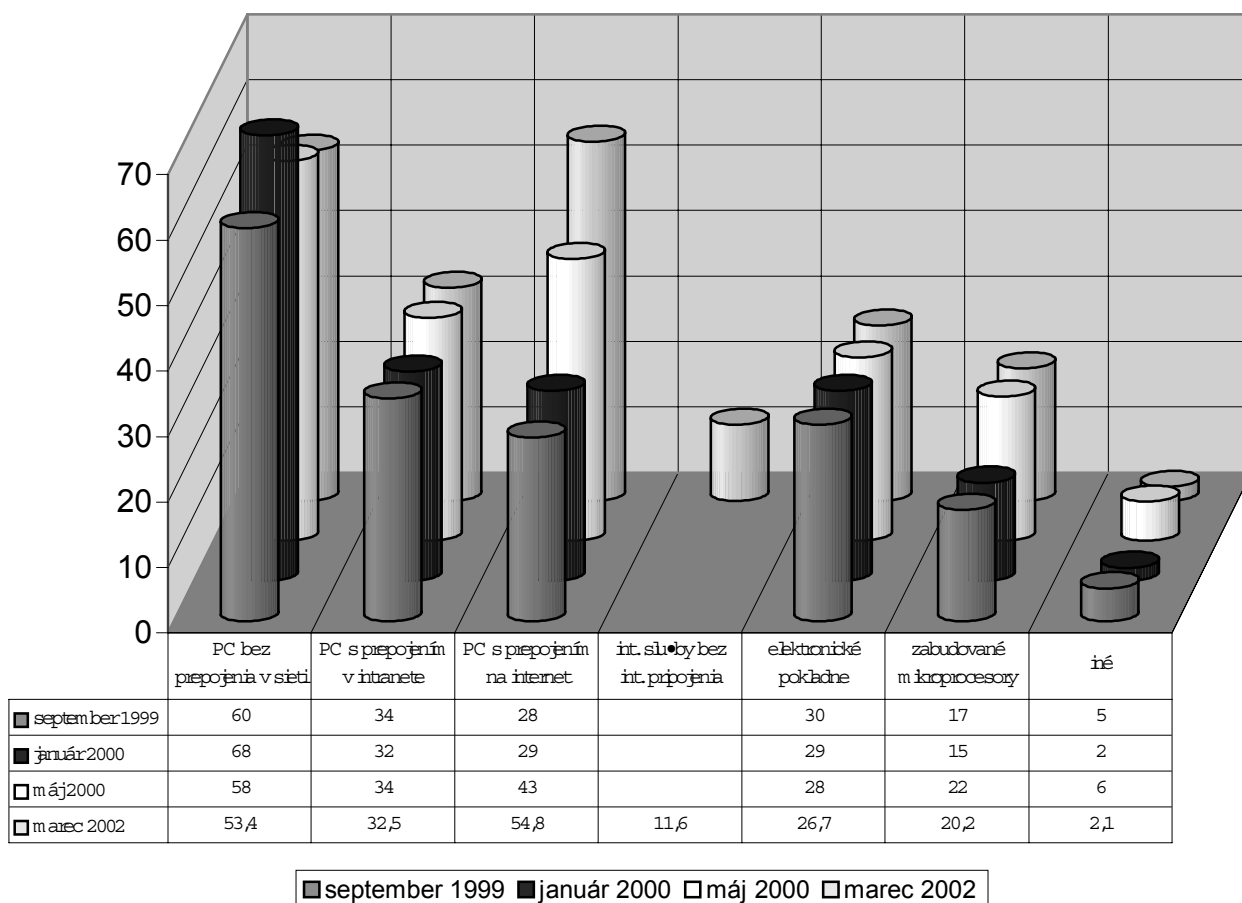
- **Doprava, pošta a telekomunikácie** sú ako hlavné obchodné činnosti zastúpené vo väčšej miere ako je celoslovenský priemer v malých a stredných podnikoch v Nitrianskom kraji (8%).
- Malé a stredné podniky zaoberajúce sa **iným druhom činnosti** ako boli uvedené sú najrozšírenejšie v Nitrianskom (25%) a Bratislavskom (24%) kraji, naopak oveľa menší podiel im patrí v Žilinskom kraji (6%).

2. Využívanie informačných technológií v malých a stredných podnikoch

I. INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE POUŽÍVANÉ V SKÚMANÝCH MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOCH

Význam malých a stredných podnikov v národnom hospodárstve Slovenska potvrdzuje aj skutočnosť, že sa im opakovane venuje osobitná pozornosť aj vo výskume verejnej mienky, a to z rôznych aspektov. Činnosť malých a stredných podnikov už bola zisťovaná Ústavom pre výskum verejnej mienky v spolupráci s Infostatom v súvislosti s riešením problému Y2K v septembri 1999 a v januári 2000. Nasledoval výskum z mája 2000 a aktuálny výskum z marca 2002.

Graf č. 2.I.1.: Informačné technológie používané v skúmaných malých a stredných podnikoch – porovnanie za výskumy zo septembra 1999, januára 2000, mája 2000 a marca 2002.¹

Kým v prvých dvoch výskumoch bola pozornosť zameraná na vtedy vychytený a dnes už takmer zabudnutý problém prechodu informačných systémov na rok 2000, vo výskume z mája 2000 bol kladený dôraz predovšetkým na zmapovanie úrovne penetrácie a využitia informačných technológií v malých a stredných podnikoch. Aktuálny výskum z marca 2002 sa okrem zmapovania toho, ako sa za takmer dva roky od predchádzajúceho výskumu zmenila

¹ Údaje výskumu z marca 2002 sú zaokrúhľované s presnosťou na jedno desatinné miesto.

úroveň informačných technológií, tematicky špeciálne orientoval na to, aby hodnoverne reflektoval súčasnú pozíciu internetu a internetových technológií v malých a stredných podnikoch.

Naše pracovisko má z týchto štyroch výskumov, ktoré zahŕňajú obdobie 3,5 roka, k dispozícii údaje o vybavenosti informačnými technológiami v uvedených podnikoch. Porovnanie súčasného stavu vybavenosti malých a stredných podnikov s údajmi zistenými v predchádzajúcich prieskumoch prezentujeme v grafe č. 2.1.1.

Pre informáciu dodávame, že z malých a stredných podnikov, oslovených v tomto výskume, 2,4% neuviedlo využívanie **žiadnej** informačnej technológie. Jednalo sa predovšetkým o podniky poľnohospodárstva a potravinárskej výroby (5%) a podniky z Trenčianskeho (7,8%), Trnavského (5,6%), Košického (3,4%), Prešovského (2,2%) a Žilinského (1,9%) kraja¹. Údaje prezentované v uvedenom grafe teda predstavujú výsledky za 97,6% oslovených malých a stredných podnikov, ktoré uviedli využívanie aspoň jednej informačnej technológie.

V aktuálnom výskume sa potvrdila tendencia z predchádzajúcich výskumov: V malých a stredných podnikoch klesá množstvo samostatných počítačov bez pripojenia k počítačovej sieti. Kým v januári 2000 uvádzalo až 68% firiem, že vlastnia počítače, ktoré nie sú pripojené k počítačovej sieti, v máji 2002 klesol počet týchto firiem na 58%. V marci 2002 malo takéto počítače už len 53% firiem.

Potvrdila sa tiež druhá tendencia, ktorú sme v predchádzajúcich výskumoch zaznamenali: Nárast počtu firiem, ktoré majú svoje počítače pripojené na vonkajšiu sieť - internet. Vzhľadom na značný nárast počtu týchto firiem možno hovoriť o „internetovom boome“ v našich malých a stredných podnikoch. V januári 2000 uvádzalo 29% firiem, že majú svoje počítače pripojené na internet, v máji 2000 to bolo 43% a marci 2002 až 55% firiem.

Vzhľadom na to, že niektoré podniky využívajú internet, resp. internetové technológie a služby bez toho, aby mali svoje vlastné podnikové počítače fyzicky k tejto sieti pripojené (napr. využívajú web hosting), dali sme v tomto výskume osloveným zástupcom podnikov možnosť uviesť aj túto alternatívu. Využilo ju takmer 12% opýtaných, čo je významným potvrdením rozmáhajúceho sa významu internetu pre malé a stredné podnikanie.

Na druhej strane, stabilizovaná zostáva vybavenosť malých a stredných podnikov osobnými počítačmi s prepojením v lokálnej počítačovej sieti (intranet) a elektronickými pokladňami, ale aj zabudovanými mikroprocesormi v technických a technologických zariadeniach.

Nasledujúca tabuľka detailnejšie porovnáva situáciu v malých podnikoch, s počtom zamestnancov od 0 do 9 a od 10 do 49 a v stredných podnikoch, s počtom zamestnancov od 50 do 249, z hľadiska vybavenosti informačnými technológiami v dvoch skúmaných obdobiach.

¹ V ostatných krajoch všetky firmy uviedli využívanie aspoň jednej informačnej technológie.

Tabuľka č. 2.I.1.: Informačné technológie využívané v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %)¹

Informačné technológie	využívajú - celoslovenský priemer		podniky s počtom zamestnancov	využívajú	
	máj 2000 ²	marec 2002		máj 2000	marec 2002
osobné počítače bez prepojenia v počítačovej sieti	58,2	53,4	0 - 9	59,8	57,2
			10 - 49	56,2	50,5
			50 - 249	56,1	41,7
osobné počítače s prepojením v lokálnej počítačovej sieti	33,9	32,5	0 - 9	28,2	23,9
			10 - 49	37,9	39,4
			50 - 249	61,4	61,9
osobné počítače s prepojením na internet	43,4	54,8	0 - 9	36,3	47,5
			10 - 49	53,0	60,6
			50 - 249	59,7	79,8
internet a internetové služby bez pripojenia počítačov na internet	-	11,6	0 - 9	-	9,5
			10 - 49	-	13,6
			50 - 249	-	16,7
elektronické pokladne	28,4	26,7	0 - 9	26,4	26,6
			10 - 49	25,6	26,5
			50 - 249	52,6	29,8
zabudované mikroprocesory v technických a technologických zariadeniach	21,6	20,2	0 - 9	15,8	14,0
			10 - 49	28,8	27,5
			50 - 249	38,6	34,5
iné	6,0	2,1	0 - 9	7,7	2,8
			10 - 49	2,7	0,7
			50 - 249	5,3	3,6

Nárast počtu PC s prepojením na vonkajšiu počítačovú sieť je za sledované obdobie evidentný tak v malých podnikoch ako aj v stredných podnikoch. Rovnako sa pri všetkých typoch podnikov potvrdila tendencia znižovania množstva PC bez pripojenia k nejakej počítačovej sieti.

Pri detailnejšom členení stredných podnikov badať určité diferencie pri vybavenosti počítačmi s prepojením v lokálnej počítačovej sieti (intranete), ktoré sú rozšírenejšie v podnikoch s počtom zamestnancov od 50 do 249.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že využívanie informačných technológií každého druhu narastá s veľkosťou firmy. Neplatí to ale pri počítačoch bez pripojenia k sieti intranetu alebo internetu, kde je situácia opačná: čím menšia firma, tým častejšie sa v nej stretne s týmto typom počítačov.

¹ Súčet percent prevyšuje 100 pre možnosť uviesť viac odpovedí.

² Kategórie označené hodnotou „-“ do výskumu v máji 2000 neboli zaradené.

Tabuľka č. 2.I. 2.: Informačné technológie využívané v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v%)¹

		osobné počítače bez pripojenia v počítačovej sieti	osobné počítače s pripojením v lokálnej počítačovej sieti	osobné počítače s pripojením na internet	internet a internetové služby bez pripojenia počítačov na internet	elektronické pokladne	zabudované mikroprocesory	iné
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	42,9	45,9	59,4	12,0	21,1	20,3	1,5
	poľnohospodárstvo/ potravínárska výroba	52,6	23,7	42,1	7,9	26,3	26,3	5,3
	obchod	51,2	30,9	56,8	11,2	37,9	22,6	3,2
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	75,0	15,6	40,6	6,3	62,5	40,6	0,0
	stavebníctvo	66,7	24,6	46,0	11,1	15,1	11,9	0,8
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	64,1	28,2	59,0	10,3	23,1	12,8	0,0
	peňažníctvo	45,5	36,4	63,6	0,0	18,2	27,3	0,0
	iné (uved'te)	52,2	37,3	57,1	16,1	11,8	16,8	1,9
Kraj sídla podniku	Bratislavský	49,5	38,4	59,5	11,6	21,1	18,4	1,6
	Trnavský	58,8	33,8	45,6	13,2	25,0	11,8	5,9
	Trenčiansky	45,8	32,7	59,8	13,1	22,4	20,6	2,8
	Nitriansky	59,1	22,7	53,0	21,2	33,3	21,2	1,5
	Žilinský	67,3	29,7	52,5	15,8	31,7	31,7	2,0
	Banskobystrický	48,4	33,9	47,6	10,5	27,4	14,5	2,4
	Prešovský	53,4	35,2	50,0	9,1	21,6	18,2	2,3
Košický	53,9	27,7	61,0	5,0	34,0	24,1	0,7	

Osobné počítače bez pripojenia k počítačovej sieti najviac využívajú hotely, reštaurácie a pohostinstvá (75% firiem). Naopak, počítače pripojené k intranetu sú charakteristické pre priemyselné podniky (46%). Priemyselné podniky tiež v značnej miere využívajú počítače pripojené na internet (59%), rovnako sú na tom podniky klasifikované ako doprava, pošta a telekomunikácie (59%). Najviac počítačov s pripojením k internetu je však možné nájsť v peňažníctve, a to v 64% firiem.

Bratislavský, Trenčiansky a Košický kraj možno oproti ostatným krajom považovať za vyspelejšie čo sa týka penetrácie vyspelých informačných technológií. V týchto krajoch sme totiž zaznamenali vyšší počet firiem, ktoré disponujú počítačmi s pripojením na internet. V Bratislavskom a Trenčianskom kraji je to takmer 60% a v Košickom až 61% firiem. V Bratislavskom kraji je tiež najviac firiem, ktoré majú počítače pripojené v lokálnej sieti (38%).

¹ Súčet percent preyšuje 100 pre možnosť uviesť viac odpovedí.

Zo všetkých oslovených malých a stredných firiem sme vyselektovali tie, ktoré uviedli využitie aspoň jedného počítača. Ich množstvo podľa rôznych triedení uvádzajú nasledujúce dve tabuľky.

Tabuľka č. 2.I.3.: Množstvo firiem, ktoré uvádzajú využitie aspoň jedného počítača v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %)¹

		percento firiem, ktoré uvádzajú aspoň jedno PC
SR		92,3
Počet zamestnancov v podniku	0 - 9	89,2
	10 - 49	97,2
	50 - 249	97,6

Tabuľka č. 2.I.4.: Množstvo firiem, ktoré uvádzajú využitie aspoň jedného počítača podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)

		percento firiem, ktoré uvádzajú aspoň jedno PC
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	95,6
	poľnohospodárstvo/ potravinárska výroba	87,5
	obchod	90,2
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	84,8
	stavebníctvo	95,3
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	100,0
	peňažníctvo	81,8
	iné (uved'te)	93,4
Kraj sídla podniku	Bratislavský	96,3
	Trnavský	86,1
	Trenčiansky	87,9
	Nitriansky	89,4
	Žilinský	95,1
	Banskobystrický	96,0
	Prešovský	90,0
	Košický	91,1

¹ Rozdiel do 100% tvorí množstvo tých firiem, ktoré neuviedli využitie žiadnej informačnej technológie alebo uviedli využitie iných informačných technológií než počítačov bez pripojenia v počítačovej sieti, počítačov s prepojením v intranete, resp. počítačov s prepojením na internet.

II. ÚČELY, NA KTORÉ SA V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOKH PREVAŽNE VYUŽÍVAJÚ INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

V podnikoch, kde uviedli aspoň jeden používaný druh informačnej technológie mali pre potreby prieskumu uviesť, akým spôsobom ich využívajú.

Tabuľka č. 2.II. 1.: Účely, na ktoré sa prevažne využívajú informačných technológií v skúmaných malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %)¹

účel použitia	vyžívajú - celoslovenský priemer		podniky s počtom zamestnancov	vyžívajú	
	máj 2000	marec 2002		máj 2000	marec 2002
na spracúvanie ekonomickej agendy (napr. mzdy, účtovníctvo, skladové hospodárstvo)	85,3	88,2	0 - 9	81,3	85,5
			10 - 49	90,0	91,6
			50 - 249	96,4	95,2
na elektronickú poštu	36,4	46,0	0 - 9	29,6	38,4
			10 - 49	45,5	50,0
			50 - 249	53,6	78,3
na elektronický obchod	14,5	37,5	0 - 9	13,4	31,7
			10 - 49	14,6	42,0
			50 - 249	19,6	55,4
na riadenie časti prevádzky alebo výroby	28,7	27,8	0 - 9	24,1	21,4
			10 - 49	32,7	35,0
			50 - 249	50,0	43,4
na komplexné riadenie prevádzky alebo výroby	12,5	11,8	0 - 9	9,3	9,1
			10 - 49	15,5	13,6
			50 - 249	25,0	20,5
iné	11,1	7,3	0 - 9	13,4	8,1
			10 - 49	7,3	6,6
			50 - 249	8,9	4,8

Pri využívaní informačných technológií v malých a stredných podnikoch, ako vyplýva zo zistení oboch prieskumov, stabilne zohráva dominantnú úlohu spracúvanie ekonomickej agendy.

Ostatné možnosti sú využívané o niečo menej. Veľmi významný je však značný nárast využívania informačných technológií na elektronickú poštu a elektronický obchod, teda nárast v oblastiach, ktoré tvoria kosť tzv. novej ekonomiky na západe. Oproti výskumu z mája 2000 vzrástol počet firiem komunikujúcich prostredníctvom e-mailov o takmer 10% a v súčasnosti predstavuje 46%.

¹ Súčet percent preyšuje 100 pre možnosť uviesť viac odpovedí: napríklad elektronickej pošty, ale aj riadenia časti prevádzky, alebo výroby.

Ešte prudší skok, a to až o 23%, zaznamenal elektronický obchod. Podľa zistení prieskumu máme už 38% malých a stredných podnikov, ktorým elektronický obchod nie je cudzí.

Aj tu platí zásada, že čím väčšia firma, tým extenzívnejšie a intenzívnejšie využíva informačné technológie na rôzne účely. Najvypuklejšia situácia je opäť pri elektronickej pošte a elektronickej obchode. Elektronickú poštu využíva približne 38% firiem s počtom zamestnancov od 0 do 9, no firiem s počtom zamestnancom od 50 do 249, ktoré využívajú elektronickú poštu je viac ako dvojnásobok, konkrétne 78%. A kým pre elektronický obchod sa rozhodlo 32% firiem s počtom zamestnancov od 0 do 9 a 42% firiem s počtom zamestnancov od 10 do 49, tak až 55% firiem s počtom zamestnancov od 50 do 249.

Tabuľka č. 2.II. 2.: Účely, na ktoré sa prevažne využívajú informačné technológie v skúmaných malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v%)¹

		na spracúvanie ekonomickej agendy	na riadenie časti prevádzky alebo výroby	na komplexné riadenie prevádzky alebo výroby	na elektronický obchod	na elektronickú poštu	iné
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	91,7	34,1	18,2	42,4	50,0	5,3
	poľnohospodárstvo/ potravínárska výroba	92,1	34,2	7,9	23,7	36,8	5,3
	obchod	87,6	22,8	11,5	40,5	48,5	7,4
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	83,9	41,9	16,1	22,6	19,4	6,5
	stavebníctvo	90,5	26,2	6,3	31,0	38,1	7,9
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	89,7	46,2	23,1	48,7	48,7	0,0
	peňažníctvo	81,8	27,3	0,0	36,4	45,5	0,0
	iné (uved'te)	84,5	26,1	9,3	34,2	49,1	11,2
Kraj sídla podniku	Bratislavský	88,9	28,4	10,5	30,5	45,3	7,9
	Trnavský	88,2	20,6	8,8	30,9	39,7	10,3
	Trenčiansky	86,0	22,4	14,0	48,6	53,3	6,5
	Nitriansky	85,9	23,4	20,3	40,6	43,8	3,1
	Žilinský	91,1	24,8	8,9	50,5	48,5	9,9
	Banskobystrický	84,6	30,9	8,1	32,5	44,7	8,1
	Prešovský	89,8	35,2	11,4	28,4	43,2	5,7
	Košický	90,0	31,4	15,0	40,7	46,4	5,7

- **Na spracúvanie ekonomickej agendy** (napr. mzdy, účtovníctvo, skladové hospodárstvo) používajú informačné technológie vo svojich podnikoch najčastejšie firmy zamerané na poľnohospodárstvo/potravinársku výrobu a priemyselnú výrobu.
- **Na riadenie časti prevádzky alebo výroby a na komplexné riadenie prevádzky alebo výroby** využívajú IT najčastejšie firmy patriace pod dopravu, poštu a telekomunikácie.
- **Na elektronický obchod a elektronickú poštu** informačné technológie najčastejšie využívajú firmy zamerané na priemysel, obchod a firmy patriace pod dopravu, poštu a telekomunikácie.

¹ Súčet percent preyšuje 100 pre možnosť uviesť viac odpovedí.

III. FORMY ELEKTRONICKÉHO OBCHODU V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOCH

Respondenti z podnikov, v ktorých využívajú informačné technológie na elektronické obchody – hovoríme o 37,5%skúmaných podnikov – mali ďalej uviesť presnejšie formy ich využitia.

Tabuľka č. 2.III. 1.: Konkrétne formy využitia informačných technológií v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa počtu zamestnancov (v %)¹

účel využitia	využívajú - celoslovenský priemer		podniky s počtom zamestnancov	využívajú	
	máj 2000 ²	marec 2002		máj 2000	marec 2002
inzercia našich produktov na vlastnej web stránke	52,4	48,1	0 - 9	48,3	42,0
			10 - 49	59,4	53,7
			50 - 249	54,6	60,0
reklama našich produktov na cudzích stránkach	-	21,1	0 - 9	-	20,7
			10 - 49	-	24,4
			50 - 249	-	14,0
oslovovanie potenciálnych zákazníkov prostredníctvom rozosielania reklamných e-mailov	-	43,3	0 - 9	-	44,3
			10 - 49	-	42,3
			50 - 249	-	44,0
registrácia nášho podniku alebo výrobku v databázach prístupných v sieti internet	52,4	41,0	0 - 9	51,7	36,8
			10 - 49	53,1	43,1
			50 - 249	54,6	50,0
vyhľadávanie obchodných ponúk na internete	71,8	66,1	0 - 9	70,7	64,4
			10 - 49	65,6	66,7
			50 - 249	100,0	68,0
realizácia platieb cez banku elektronickou formou	46,6	55,0	0 - 9	44,8	50,0
			10 - 49	46,9	56,9
			50 - 249	63,6	70,0
predaj vlastných produktov alebo služieb koncovým zákazníkom	-	20,2	0 - 9	-	19,0
			10 - 49	-	23,6
			50 - 249	-	18,0
predaj vlastných produktov alebo služieb iným odberateľom alebo nákup produktov a služieb	-	17,9	0 - 9	-	18,4
			10 - 49	-	19,5
			50 - 249	-	12,0
marketingové akcie určené špeciálne pre internet (zvýhodnený internetový predaj, súťaže, sponzoring)	-	11,4	0 - 9	-	12,1
			10 - 49	-	9,8
			50 - 249	-	14,0

¹ Súčet percent prevyšuje 100 pre možnosť uviesť viac odpovedí.

² Kategórie označené hodnotou „-“ do výskumu v máji 2000 neboli zaradené.

účel využitia	využívajú - celoslovenský priemer		podniky s počtom zamestnancov	využívajú	
	máj 2000 ²	marec 2002		máj 2000	marec 2002
vlastné internetové zákaznícke stredisko (komunikácia so zákazníkmi, vybavovanie reklamácií a sťažností, ...)	-	14,2	0 - 9	-	13,8
			10 - 49	-	14,6
			50 - 249	-	16,0
iná forma	14,6	2,6	0 - 9	20,7	4,0
			10 - 49	6,3	1,6
			50 - 249	0,0	0,0

Malým a stredným podnikom slúžia informačné technológie predovšetkým na vyhľadávanie obchodných ponúk na internete (66%), no využívajú tiež možnosť realizovať svoje platby cez banku elektronickou formou (55%). Viac ako 48% týchto podnikov má vlastnú webovskú stránku, na ktorej inzerujú vlastné produkty.

Tabuľka č. 2.III. 2.: Konkrétne formy využitia informačných technológií v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)¹

		inzercia našich produktov na vlastnej web stránke	reklama našich produktov na cudzích stránkach	oslovovanie potenciálnych zákazníkov prostredníctvom rozosielania reklamných e-mailov	registrácia nášho podniku alebo výrobku v databázach prístupných v sieti internet	vyhľadávanie obchodných ponúk na internete	realizácia platieb cez banku elektronickou formou	predaj vlastných produktov alebo služieb koncovým zákazníkom	predaj vlastných produktov alebo služieb iným odberateľom alebo nákup produktov a služieb	marketingové akcie určené špeciálne pre internet (zvýhodnený predaj, sťaž. sponzor)	vlastné internetové zákaznícke stredisko (komunikácia so zákazníkmi, ...)	iná forma
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	49,2	20,6	41,3	44,4	61,9	58,7	23,8	14,3	4,8	4,8	0,0
	poľnohospodárstvo/ potravinárska výroba	50,0	0,0	20,0	30,0	60,0	80,0	0,0	0,0	0,0	30,0	10,0
	obchod	47,1	20,6	42,6	41,2	72,1	54,4	21,3	22,8	16,2	16,2	2,2
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	55,6	33,3	44,4	33,3	33,3	44,4	33,3	11,1	11,1	0,0	0,0
	stavebníctvo	47,6	28,6	47,6	31,0	66,7	45,2	11,9	11,9	9,5	9,5	0,0
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	30,4	13,0	60,9	47,8	60,9	52,2	8,7	8,7	8,7	26,1	4,3
	peňažníctvo	25,0	50,0	0,0	50,0	50,0	75,0	50,0	50,0	25,0	25,0	0,0
	iné (uveďte)	56,7	21,7	43,3	41,7	63,3	55,0	23,3	21,7	11,7	16,7	6,7
Kraj sídla podniku	Bratislavský	61,2	29,9	50,7	50,7	62,7	64,2	22,4	16,4	11,9	17,9	1,5
	Trnavský	28,6	19,0	4,8	19,0	61,9	38,1	14,3	23,8	4,8	4,8	19,0
	Trenčiansky	46,3	11,1	48,1	37,0	63,0	51,9	11,1	11,1	9,3	9,3	0,0
	Nitriansky	50,0	17,9	60,7	46,4	57,1	50,0	21,4	14,3	14,3	10,7	3,6

¹ Súčet percent preyšuje 100 pre možnosť uviesť viac odpovedí.

		inzercia našich produktov na vlastnej web stránke	reklama našich produktov na cudzích stránkach	oslovovanie potenciálnych zákazníkov prostredníctvom rozosielania reklamných e-mailov	registrácia nášho podniku alebo výrobku v databázach prístupných v sieti internet	vyhľadávanie obchodných ponúk na internete	realizácia platieb cez banku elektronickou formou	predaj vlastných produktov alebo služieb koncovým zákazníkom	predaj vlastných produktov alebo služieb iným odberateľom alebo nákup produktov a služieb	marketingové akcie určené špeciálne pre internet (zvýhodnený predaj, súťaže, sponzoring)	vlastné internetové zákaznícke stredisko (komunikácia so zákazníkmi, ...)	iná forma
	Žilinský	40,0	20,0	48,0	42,0	70,0	60,0	30,0	18,0	14,0	18,0	2,0
	Banskobystrický	56,5	21,7	37,0	37,0	60,9	60,9	17,4	19,6	6,5	8,7	4,3
	Prešovský	32,0	28,0	40,0	48,0	72,0	60,0	24,0	24,0	4,0	20,0	0,0
	Košický	48,3	20,0	38,3	38,3	76,7	45,0	20,0	21,7	18,3	18,3	0,0

Sektor peňažníctva jednoznačne dominuje v extenzívnom využívaní informačných technológií: až 75% firiem realizuje svoje platby elektronickou formou, 50% firiem tohto sektora registruje svoj podnik v internetových databázach, predáva na internete vlastné produkty a služby koncovým zákazníkom i ostatným odberateľom, vyhľadáva obchodné ponuky. Markantný je 25% podiel týchto firiem na realizovaní rôznych marketingových akcií určených špeciálne pre internet, napr. zvýhodnený predaj cez internet oproti klasickej forme predaja, súťaže, internetový sponzoring.

Na vlastnej webovskej stránke inzerujú svoje produkty alebo služby predovšetkým malé a stredné podniky z Bratislavského kraja (61%) a tie, ktoré sa klasifikovali ako „iné“ (takmer 57%), potom firmy sektora hotelov, reštaurácií a pohostinstiev (takmer 56%). V tesnom závесе za nimi nasledujú firmy poľnohospodárstva a potravinárskej výroby (50%) a priemyselnej výroby (49%).

IV. POČET ZAMESTNANCOV, KTORÍ MAJÚ NA SVOJOM SLUŽOBNOM POČÍTAČI PRÍSTUP NA INTERNET

Firmy s prístupom na internet, t.j. 54,8% skúmaných firiem, mali uviesť, koľko z ich zamestnancov má na služobnom počítači prístup k tomuto médiu.

Tabuľka č. 2.IV.1.: Počet zamestnancov, ktorí majú na svojom služobnom počítači prístup na internet v celej vzorke SR a v rozdelení firiem podľa počtu zamestnancov (v%)

		viac ako tri štvrtiny, prípadne všetci zamestnanci	menej ako tri štvrtiny zamestnancov	menej ako polovica zamestnancov	menej ako jedna štvrtina zamestnancov	nikto
SR		35,6	10,6	10,6	39,1	4,1
Počet zamestnancov v podniku	0 - 9	45,6	10,7	10,3	25,8	7,5
	10 - 49	28,7	11,0	12,2	47,5	0,6
	50 - 249	15,1	9,6	8,2	65,8	1,4

V malých a stredných podnikoch existuje istý „hraničný fenomén“. Na jednej strane v 36% z nich majú na internet na svojom služobnom počítači prístup viac ako tri štvrtiny, prípadne všetci zamestnanci. No na druhej strane, takmer v takom istom množstve firiem, konkrétne v 39% z nich, má na internet prístup menej ako jedna štvrtina ich zamestnancov.

Zaujímavosťou, i keď logickou a pochopiteľnou, je fakt, že až v 46% malých podnikoch s počtom zamestnancov od 0 do 9 má na internet prístup viac ako tri štvrtiny zamestnancov, hoci viac ako tri štvrtiny zamestnancov majú prístup na internet len v 15% stredných podnikov s 50 až 249 zamestnancami, rozdiel je teda 31%. A na druhej strane: až v 66% stredných podnikov s 50 až 249 zamestnancami má na internet prístup menej ako jedna štvrtina zamestnancov, takýchto malých podnikov s počtom zamestnancov od 0 do 9 je však len 26%, teda o 40% menej.

Tabuľka č. 2.IV.2.: Počet zamestnancov, ktorí majú na svojom služobnom počítači prístup na internet podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v%)

		viac ako tri štvrtiny, prípadne všetci zamestnanci	menej ako tri štvrtiny zamestnancov	menej ako polovica zamestnancov	menej ako jedna štvrtina zamestnancov	nikto
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	17,6	10,6	10,6	56,5	4,7
	poľnohospodárstvo/ potravinárska výroba	29,4	11,8	0,0	52,9	5,9
	obchod	41,9	12,3	13,8	29,1	3,0
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	0,0	8,3	8,3	75,0	8,3
	stavebníctvo	27,9	8,2	1,6	59,0	3,3

		viac ako tri štvrtiny, prípadne všetci zamestnanci	menej ako tri štvrtiny zamestnancov	menej ako polovica zamestnancov	menej ako jedna štvrtina zamestnancov	nikto
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	23,1	7,7	19,2	38,5	11,5
	peňažníctvo	57,1	0,0	28,6	0,0	14,3
	iné (uved'te)	51,1	9,6	7,4	28,7	3,2
Kraj sídla podniku	Bratislavský	52,6	11,4	12,3	22,8	0,9
	Trnavský	41,2	8,8	5,9	35,3	8,8
	Trenčiansky	26,1	5,8	15,9	47,8	4,3
	Nitriansky	21,1	13,2	15,8	42,1	7,9
	Žilinský	32,2	11,9	3,4	47,5	5,1
	Banskobystrický	39,1	14,1	7,8	32,8	6,3
	Prešovský	28,3	4,3	6,5	58,7	2,2
	Košický	28,2	12,9	12,9	42,4	3,5

Viac ako trom štvrtinám svojich zamestnancov umožňujú prístup na internet predovšetkým firmy z oblasti peňažníctva (57%). Ale až v 75% hotelov, reštaurácií a pohostinstiev sa na internet môže pripojiť menej ako štvrtina zamestnancov.

Možno konštatovať, že viac ako tri štvrtiny zamestnancov malých a stredných podnikov sú pripojené na internet najmä v Bratislavskom (53%) a Trnavskom (41%) kraji. Naopak, v Prešovskom kraji je to až 59% firiem, v ktorých sa na internet môže pripojiť menej ako jedna štvrtina zamestnancov.

V. FREKVENCIA VYUŽÍVANIA INTERNETU NA PRACOVNÉ ÚČELY V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOCH

Pokiaľ má firma prístup na internet (54,8% skúmaných firiem), dôležitou otázkou sa stáva, ako intenzívne sa v nej využíva na pracovné účely.

Tabuľka č. 2.V.1.: Frekvencia využívania internetu na pracovné účely v malých a stredných podnikoch v celej vzorke SR a podľa počtu zamestnancov (v %)

		denne	dva až trikrát týždenne	raz týždenne	raz až dvakrát mesačne	iná odpoveď
SR		79,5	13,9	4,5	1,4	0,8
Počet zamestnancov v podniku	0 - 9	75,0	15,9	6,0	1,6	1,6
	10 - 49	83,1	12,6	3,3	1,1	0,0
	50 - 249	84,9	11,0	2,7	1,4	0,0

Z malých a stredných podnikov na Slovensku až 80% využíva internet denne a 14% dva až trikrát týždenne. Aj čo sa týka intenzity využitia internetu platí zásada, že čím väčšia firma, tým častejšie využíva internet. Kým napríklad denne využíva internet 75% podnikov s počtom zamestnancov od 0 do 9, tak podnikov s počtom zamestnancov od 10 do 49 je to už 83% a podnikov od 50 do 249 zamestnancov takmer 85%.

Tabuľka č. 2.V.2.: Frekvencia využívania internetu na pracovné účely v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)

		denne	dva až trikrát týždenne	raz týždenne	raz až dvakrát mesačne	iná odpoveď
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	74,1	18,8	4,7	2,4	0,0
	poľnohospodárstvo/ potravínárska výroba	76,5	11,8	11,8	0,0	0,0
	obchod	82,0	12,2	2,9	2,0	1,0
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	75,0	16,7	8,3	0,0	0,0
	stavebníctvo	71,0	22,6	6,5	0,0	0,0
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	76,0	12,0	8,0	0,0	4,0
	peňažníctvo	71,4	28,6	0,0	0,0	0,0
	iné (uveďte)	86,2	7,4	4,3	1,1	1,1
Kraj sídla podniku	Bratislavský	87,7	7,0	2,6	2,6	0,0
	Trnavský	76,5	14,7	2,9	0,0	5,9
	Trenčiansky	78,6	15,7	5,7	0,0	0,0
	Nitriansky	72,2	25,0	2,8	0,0	0,0

¹ Najčastejšou „inou“ odpoveďou bola odpoveď „Podľa potreby“.

	denne	dva až trikrát týždenne	raz týždenne	raz až dvakrát mesačne	iná odpoveď
Žilinský	71,7	15,0	6,7	5,0	1,7
Banskobystrický	81,8	13,6	3,0	0,0	1,5
Prešovský	87,0	6,5	4,3	2,2	0,0
Košický	72,9	20,0	7,1	0,0	0,0

Vzhľadom na to, že väčšina firiem využíva internet denne, sú aj v triedení firiem podľa OKEČ-u medzi nimi len malé rozdiely vo využívaní internetu. Denne využíva internet pre svoju činnosť 86% malých a stredných podnikov, ktoré sa klasifikovali ako „iné“, 82% obchodných firiem, 77% firiem sektoru poľnohospodárstva a potravinárskej výroby, 76% firiem sektoru dopravy, pôšt a telekomunikácií, 75% hotelov, reštaurácií a pohostinstiev, 74% priemyselných podnikov, 71% firiem z oblasti peňažníctva a stavebníctva.

Aj v aspekte intenzity využívania internetu na pracovné účely dominuje Bratislavský kraj, v ktorom denne využíva internet 88% malých a stredných podnikov.

VI. SPÔSOB PRIPOJENIA MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV NA INTERNET

Pri podnikoch, ktoré disponujú prístupom na internet (54,8% skúmaných podnikov), nás zaujímal technický spôsob tohto pripojenia.

Tabuľka č. 2.VI.1.: Spôsob pripojenia malých a stredných podnikov na internet v celej vzorke SR a podľa počtu zamestnancov (v %)

		dial-up	pevná linkou	rádiové spojenie	mobilitný telefón	zdieľané pripojenie	iný spôsob	neviem
SR		69,9	26,0	5,2	6,7	3,5	1,2	1,5
Počet zamestnancov v podniku	0 - 9	74,5	20,4	3,1	6,3	2,0	1,2	2,7
	10 - 49	67,4	29,9	7,0	8,0	3,2	0,5	0,5
	50 - 249	63,0	32,9	8,2	5,5	9,6	2,7	0,0

Výsledok výskumu, ktorý sme dosiahli, nie je žiadnym prekvapením: 70% malých a stredných podnikov má telefónnu linku okrem iného i na to, aby sa pripojili na internet. Pevná linka slúži 26% firmám. Ostatné spôsoby pripojenia majú len sekundárny význam.

Význam spôsobu dial-up klesá s veľkosťou firmy: pre svoj prístup na internet ho využíva 75% firiem s počtom zamestnancov od 0 do 9, potom 67% firiem s počtom zamestnancov od 10 do 49 a len 63% firiem s počtom zamestnancov od 50 do 249. Naopak, pevná linka si buduje svoje pozície práve vo väčších firmách, nájdeme ju v 30% podnikov s počtom zamestnancov od 10 do 49 a až v 33% podnikoch s počtom zamestnancov od 50 do 249.

Za zmienku stojí fakt, že čím väčšia firma, tým mali jej zodpovední pracovníci menší problém s identifikáciou spôsobu pripojenia ich firmy na internet. Pomerne značný počet respondentov z podnikov s počtom zamestnancov od 0 do 9 – takmer 3% - mali problém s identifikáciou spôsobu pripojenia ich firmy na internet. Rovnaké problémy malo iba necelé percento respondentov z podnikov s počtom zamestnancov od 10 do 49. A v podnikoch s počtom zamestnancov od 50 do 249 sa tento problém vôbec nevyskytol.

Tabuľka č. 2.VI.2.: Spôsob pripojenia malých a stredných podnikov podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)

		dial-up	pevná linkou	rádiové spojenie	mobilitný telefón	zdieľané pripojenie	iný spôsob	neviem
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	61,6	27,9	7,0	4,7	5,8	3,5	0,0
	poľnohospodárstvo/ potravínárska výroba	64,7	29,4	5,9	0,0	0,0	0,0	5,9
	obchod	71,2	26,0	4,8	7,2	2,9	1,0	1,4
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	76,9	46,2	0,0	7,7	0,0	0,0	0,0

		dial-up	pevná linkou	rádiové spojenie	mobilitný telefón	zdieľané pripojenie	iný spôsob	neviem
	stavebníctvo	80,6	19,4	1,6	1,6	0,0	0,0	0,0
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	76,0	24,0	0,0	16,0	8,0	0,0	0,0
	peňažníctvo	71,4	28,6	14,3	14,3	14,3	0,0	0,0
	iné (uved'te)	66,0	25,8	8,2	9,3	4,1	1,0	4,1
Kraj sídla podniku	Bratislavský	51,3	44,4	8,5	11,1	3,4	0,0	1,7
	Trnavský	81,8	21,2	0,0	6,1	0,0	0,0	3,0
	Trenčiansky	69,4	23,6	4,2	4,2	5,6	0,0	1,4
	Nitriansky	86,1	13,9	5,6	2,8	2,8	0,0	0,0
	Žilinský	73,8	18,0	4,9	3,3	1,6	4,9	1,6
	Banskobystrický	70,6	26,5	5,9	11,8	2,9	1,5	2,9
	Prešovský	80,4	10,9	2,2	2,2	2,2	4,3	0,0
	Košický	75,6	23,3	4,7	5,8	5,8	0,0	1,2

Systém dial-up je najrozšírenejší v stavebných podnikoch (81%), v hoteloch a reštauráciách (77%), ďalej v rezorte dopravy, pôšt a telekomunikácií (76%). Pevná linka si zase plní svoje poslanie najmä v hoteloch a reštauráciách (46%).

Pokiaľ za progresívnejšie spôsoby pripojenia k internetu považujeme tie, ktoré sú technologickou alternatívou systému dial-up, tak je to opäť Bratislavský kraj, ktorý v spôsobe pripojenia na internet technicky predstihuje ostatné kraje. Najmenej v rámci jednotlivých krajov – len 51% malých a stredných podnikov Bratislavského kraja - využíva systém dial-up, no 44% bratislavských firiem disponuje pevnou linkou a takmer 9% rádiovým pripojením. V oboch prípadoch ide o celoslovenský primát, žiadny iný kraj túto úroveň nedosahuje.

VII. VÝZNAM INTERNETU

Respondenti, ktorí majú svoje počítače pripojené na internet (t.j. 54,8%) alebo využívajú internet alebo internetové služby bez pripojenia svojich počítačov k tomuto médiu (t.j. 11,6%), mali zhodnotiť pozitívny a negatívny vplyv internetu pre celý podnikateľský sektor, resp. osobitne pre ich firmu. Začneme s prezentáciou pozitívnych aspektov internetu.

Tabuľka č. 2.VII.1.: Pozitívny význam internetu pre malé a stredné firmy v celej vzorke SR a podľa počtu zamestnancov (v %)

		umožňuje pružnú komunikáciu s dodávateľmi/odberateľmi našich produktov alebo služieb	zlepšuje a zjednodušuje komunikáciu s bankou	zlepšuje a zjednodušuje komunikáciu so štátnou správou a samosprávou	znižili sa náklady na komunikáciu telefónmi, faxmi, klasickou poštou	predaj našich produktov prostredníctvom internetu je ziskový	zlepšuje informovanosť o našich produktoch alebo službách	zlepšuje prehľad o dianí v oblasti, v ktorej podnikáme	iné
SR		79,8	54,6	13,0	36,4	7,1	39,1	50,2	1,6
Počet zamestnancov v podniku	0 - 9	79,5	49,1	12,5	36,6	6,2	35,5	52,7	1,8
	10 - 49	78,9	57,8	12,3	32,8	9,3	43,6	48,5	2,0
	50 - 249	85,9	64,1	16,7	46,2	5,1	38,5	48,7	0,0

Pre 80% malých a stredných podnikov má internet pozitívny význam najviac pre priamy marketing, pretože internet umožňuje pružnú komunikáciu s dodávateľmi/odberateľmi ich produktov alebo služieb, 55% podnikov zasa oceňuje aj to, že zlepšuje a zjednodušuje komunikáciu s bankou.

Firmy vyzdvihujú tiež informačný rozmer internetu, keďže podľa 50% z nich internet zlepšuje prehľad o dianí v oblasti, v ktorej podnikajú.

No internet na Slovensku nie je nástrojom pre dosahovanie komerčného zisku. Len 7% firiem uvádza ziskovosť predaja prostredníctvom internetu.

Kvôli kompletnosti uvádzame tiež prehľad odpovedí typu „iné“: „informácie všeobecne“, „(umožňuje) spojenie s bankou“, „pomáha zvyšovať image firmy“, „výťah ekonomických informácií“, „služi ako zdroj informácií“, „zatiaľ veľmi nevyužívame“.

Tabuľka č. 2.VII.2.: Pozitívny význam internetu pre malé a stredné firmy podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)

		umožňuje pružnú komunikáciu s dodávateľmi/odberateľmi našich produktov alebo služieb	zlepšuje a zjednodušuje komunikáciu s bankou	zlepšuje a zjednodušuje komunikáciu so štátnou správou a samosprávou	znížili sa náklady na komunikáciu telefónmi, faxmi, klasickou poštou	predaj našich produktov prostredníctvom internetu je ziskový	zlepšuje informovanosť o našich produktoch alebo službách	zlepšuje prehľad o dianí v oblasti, v ktorej podnikáme	iné
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	88,0	51,1	12,0	37,0	4,3	37,0	48,9	0,0
	poľnohospodárstvo/ potravínarska výroba	90,0	45,0	5,0	30,0	5,0	40,0	25,0	0,0
	obchod	80,4	56,6	11,4	40,2	9,6	40,2	50,7	0,5
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	61,5	61,5	15,4	15,4	0,0	30,8	53,8	7,7
	stavebníctvo	77,1	57,1	14,3	37,1	4,3	38,6	48,6	1,4
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	76,9	50,0	19,2	26,9	3,8	38,5	53,8	3,8
	peňažníctvo	71,4	42,9	28,6	57,1	14,3	42,9	71,4	0,0
	iné (uveďte)	76,1	54,1	14,7	32,1	7,3	39,4	54,1	4,6
Kraj sídla podniku	Bratislavský	80,6	60,5	15,3	35,5	7,3	41,9	41,1	2,4
	Trnavský	84,6	48,7	10,3	25,6	5,1	25,6	35,9	10,3
	Trenčiansky	73,3	48,0	18,7	34,7	4,0	37,3	56,0	0,0
	Nitriansky	82,5	47,5	27,5	35,0	2,5	35,0	42,5	0,0
	Žilinský	70,8	58,5	4,6	50,8	7,7	40,0	53,8	1,5
	Banskobystrický	81,6	64,5	9,2	34,2	10,5	40,8	51,3	0,0
	Prešovský	80,8	53,8	5,8	40,4	5,8	40,4	48,1	0,0
	Košický	85,4	47,2	13,5	33,7	10,1	41,6	65,2	1,1

Skutočnosť, že internet umožňuje pružnú komunikáciu s dodávateľmi/odberateľmi produktov alebo služieb, kvituje až 90% firiem podnikajúcich v poľnohospodárstve a potravinárskej výrobe a 88% priemyselných podnikov. U 62% hotelov a reštaurácií získal internet plus za to, ako zlepšuje a zjednodušuje komunikáciu s bankou.

Ostatné pozitíva internetu vnímajú oproti ostatným sektorom najviac firmy zo sektoru peňažníctva: až 71% z nich udáva, že internet zlepšuje prehľad o dianí v oblasti, v ktorej podnikajú, 57% z nich zase vďaka nemu znížilo svoje náklady na komunikáciu telefónmi, faxmi a klasickou poštou, 43% oceňuje zlepšenie informovanosti o ich produktoch a službách. Dôležitým faktorom je, že 14% týchto firiem má zisk z predaja vlastných produktov a služieb prostredníctvom internetu, čo je oproti iným sektorom pozoruhodný úspech týchto firiem.

Venujme sa teraz negatívnemu významu internetu tak, ako ho reflektovali respondenti.

Tabuľka č. 2.VII.3.: Negatívny význam internetu pre malé a stredné firmy v celej vzorke SR a podľa počtu zamestnancov (v %)

		máme nízku efektívnosť predaja produktov alebo služieb prostredníctvom internetu	máme nízku návratnosť našich investícií do internetu	zvýšili sa nám poplatky za telekomunikačné služby	musíme investovať do oblastí, do ktorých sme doteraz nemuseli	musíme zamestnávať špeciálnych pracovníkov	znižuje sa pracovná výkonnosť našich zamestnancov	iné	internet žiaden negatívny význam nemá
SR		6,2	8,2	54,9	22,9	8,9	10,2	9,3	12,2
Počet zamestnancov v podniku	0 - 9	7,0	6,6	59,2	21,3	8,1	5,5	9,9	12,1
	10 - 49	6,6	10,2	54,3	22,8	7,6	13,2	8,6	10,7
	50 - 249	2,6	7,9	44,7	28,9	14,5	19,7	7,9	14,5

Pri výške poplatkov za telekomunikačné služby neprekvapuje, že využívaním internetu sa 55% podnikov zvýšili poplatky za telekomunikačné služby. S týmto nepríjemným problémom sa boria viac malé podniky od 0 do 9 zamestnancov (59%), než stredné podniky.

Druhým významným negatívom spojeným s využívaním internetu je pre 23% firiem potreba investovať do oblastí, do ktorých doteraz nebolo potrebné.

Hneď na treťom mieste je však silné presvedčenie 12% podnikov, že „internet žiaden negatívny význam nemá“.

Kvôli kompletnosti uvádzame tiež prehľad odpovedí typu „iné“: „neviem posúdiť“, „riziko prenosu vírusu do počítača“, „ešte uvidíme“, „vedenie a spracovanie účtovníctva“, „nemáme internet“, „nemáme na internet“, „možnosť prenosu vírusov“, „zavírenie počítačov“, „prípadné zavírenie“, „prenos vírusov“, „pomalosť prenosu informácií“, „zo všetkého čiastočne“, „trvalo vyššie náklady“, „anonymita“.

Tabuľka č. 2.VII.4.: Negatívny význam internetu pre malé a stredné firmy podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)

		máme nízku efektívnosť predaja produktov alebo služieb prostredníctvom internetu	máme nízku návratnosť našich investícií do internetu	zvýšili sa nám poplatky za telekomunikačné služby	musíme investovať do oblastí, do ktorých sme doteraz nemuseli	musíme zamestnávať špeciálnych pracovníkov	znižuje sa pracovná výkonnosť našich zamestnancov	iné	internet žiaden negatívny význam nemá
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	4,4	11,1	43,3	22,2	12,2	12,2	7,8	14,4
	poľnohospodárstvo/ potravínárska výroba	10,0	10,0	60,0	30,0	15,0	15,0	0,0	15,0
	obchod	6,5	7,0	55,3	25,6	9,3	11,2	9,3	10,7
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	16,7	16,7	66,7	25,0	0,0	8,3	8,3	0,0
	stavebníctvo	5,8	10,1	63,8	21,7	10,1	5,8	10,1	7,2
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	0,0	3,8	61,5	23,1	7,7	15,4	7,7	7,7
	peňažníctvo	0,0	16,7	33,3	16,7	16,7	0,0	16,7	33,3
	iné (uveďte)	7,4	6,5	55,6	17,6	4,6	8,3	11,1	17,6
Kraj sídla podniku	Bratislavský	8,3	7,4	52,1	24,0	10,7	14,0	9,1	10,7
	Trnavský	7,7	10,3	53,8	35,9	12,8	0,0	12,8	20,5
	Trenčiansky	2,8	9,7	66,7	18,1	8,3	5,6	6,9	9,7
	Nitriansky	12,5	10,0	47,5	30,0	5,0	10,0	12,5	2,5
	Žilinský	3,1	0,0	47,7	24,6	12,3	13,8	12,3	12,3
	Banskobystrický	4,0	5,3	56,0	29,3	9,3	12,0	10,7	10,7
	Prešovský	3,9	9,8	58,8	9,8	5,9	7,8	5,9	13,7
	Košický	8,0	13,8	55,2	17,2	5,7	10,3	6,9	17,2

Ťažké srdce za to, že sa im zvýšili poplatky za telekomunikačné služby, majú na internet najmä naše hotely a reštaurácie (67%). To, že musia investovať do oblastí, do ktorých doteraz nemuseli, nedáva spať 30% firiem zo sektora poľnohospodárstva a potravinárskej výroby.

Optimistický pohľad zdieľajú najmä firmy peňažníctva. Pre tretinu z nich internet žiaden negatívny význam nemá.

VIII. PERSPEKTÍVY VYUŽÍVANIA INTERNETU V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOCH

Všetky firmy, ktoré využívajú internetové služby¹, sa mali vyjadriť k budúcnosti tohto využívania v ich firme.

Tabuľka č. 2.VIII.1.: Perspektívy využívania internetu v malých a stredných podnikoch v celej vzorke SR a podľa počtu zamestnancov (v %)

		očekávame zvýšenie komunikácie prostredníctvom e-mailu	očekávame zvýšenie potreby vyhľadávania informácií z internetu	očekávame zvýšenie objemu prostriedkov použitých na internetovú reklamu, propagáciu a promotérske služby	očekávame zvýšenie ziskovosti predaja prostredníctvom internetu	iná odpoveď	budeme využívať internet ako doteraz
SR		69,9	64,1	20,0	25,2	2,1	17,0
Počet zamestnancov v podniku	0 - 9	67,8	60,8	20,1	25,4	2,5	19,8
	10 - 49	70,0	65,7	20,3	25,6	1,0	15,5
	50 - 249	77,6	73,7	19,7	25,0	3,9	9,2

Firmy očakávajú najmä zvýšenie komunikácie prostredníctvom e-mailu (až 70% z nich) a zvýšenie potreby vyhľadávania informácií z internetu (64%). Firmy teda vidia perspektívy predovšetkým vo využívaní internetu na základné informačné a komunikačné služby. Podstatne menej firiem vidí možnosti zvýšenia komerčného využitia internetu: 25% očakáva zvýšenie ziskovosti predaja prostredníctvom internetu a 20% zvýšenie objemu prostriedkov použitých na internetovú reklamu, propagáciu a promotérske služby.

Ak pominieme iné odpovede, najmenej firiem – len 17%, uviedlo odpoveď, že budú využívať internet ako doteraz.

¹ t.j. 54,8% skúmaných firiem s pripojením vlastných počítačov na internet a 11,6% skúmaných firiem, ktoré internetové služby využívajú bez toho, aby mali k nemu pripojené svoje počítače

Tabuľka č. 2.VIII.2.: Perspektívy využívania internetu v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)

		očekávame zvýšenie komunikácie prostredníctvom e-mailu	očekávame zvýšenie potreby vyhľadávania informácií z internetu	očekávame zvýšenie objemu prostriedkov použitých na internetovú reklamu, propagáciu a promotérsku službu	očekávame zvýšenie ziskovosti predaja prostredníctvom internetu	iná odpoveď	budeme využívať internet ako doteraz
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	69,9	66,7	21,5	29,0	1,1	9,7
	poľnohospodárstvo/ potravínárska výroba	52,4	66,7	23,8	9,5	4,8	9,5
	obchod	71,2	60,6	19,9	30,1	2,2	19,5
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	58,3	41,7	41,7	25,0	0,0	25,0
	stavebníctvo	79,2	73,6	18,1	19,4	0,0	13,9
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	65,4	57,7	3,8	11,5	0,0	26,9
	peňažníctvo	85,7	85,7	14,3	14,3	0,0	0,0
	iné (uveďte)	66,4	65,5	21,8	22,7	4,5	19,1
Kraj sídla podniku	Bratislavský	67,5	65,1	21,4	24,6	3,2	18,3
	Trnavský	71,8	59,0	12,8	28,2	7,7	23,1
	Trenčiansky	70,3	52,7	18,9	35,1	2,7	14,9
	Nitriansky	78,0	73,2	12,2	19,5	0,0	4,9
	Žilinský	64,3	61,4	21,4	21,4	2,9	27,1
	Banskobystrický	70,9	62,0	21,5	20,3	0,0	16,5
	Prešovský	65,4	73,1	21,2	25,0	0,0	7,7
	Košický	74,4	68,9	22,2	26,7	1,1	17,8

Najväčšie perspektívy vo využívaní internetu vidia firmy z oblasti peňažníctva: 86% z nich očakáva zvýšenie komunikácie prostredníctvom e-mailu a rovnaké množstvo firiem aj zvýšenie potreby vyhľadávania informácií z internetu.

Perspektívy využívania internetu sú najmä v Nitrianskom kraji, v ktorom 78% firiem očakáva zvýšenie komunikácie prostredníctvom e-mailu a 73% zasa zvýšenie potreby vyhľadávania informácií z internetu.

IX. DÔVODY NEVYUŽÍVANIA INTERNETU V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOCH

Respondentom z firiem, ktorí medzi udávané informačné technológie neuviedli počítače pripojené na internet alebo využívanie internetových služieb bez pripojenia vlastných počítačov k internetu, bola položená otázka, v ktorej mali dôvody nevyužívania internetu vysvetliť. Táto otázka sa týkala 39% oslovených respondentov, ktorí poskytli nasledujúce informácie.

Tabuľka č. 2.IX.1.: Dôvody nevyužívania internetu v malých a stredných podnikoch v celej vzorke SR a podľa počtu zamestnancov (v %)

		necítíme potrebu využívať internet pre naše firemné aktivity	pre predmet činnosti našej firmy sa internet nedá využiť	nemáme dostatok vlastných odborných pracovníkov	nemáme dostatok finančných prostriedkov na nákup IT	predpokladáme ekonomickú nevyhodnosť internetových technológií	nepovažujeme bezpečnosť elektronických finančných transakcií za dostatočnú	obávame sa iných kriminálnych aktivít	obávame sa zníženia pracovnej výkonnosti našich zamestnancov	iné dôvody
SR		58,5	15,2	18,4	35,4	5,0	4,7	4,1	3,8	8,2
Počet zamestnancov	0 - 9	61,8	16,6	16,2	32,8	4,6	4,1	4,1	2,9	7,5
	10 - 49	54,5	12,5	25,0	42,0	4,5	5,7	3,4	6,8	6,8
	50 - 249	30,0	10,0	20,0	40,0	10,0	10,0	10,0	0,0	20,0

Potrebu využívať internet pre svoju činnosť necíti takmer 59% týchto firiem. Platí pritom, že tieto dôvody uvádzajú predovšetkým menšie firmy: až 62% percent podnikov s počtom zamestnancov od 0 do 9 necíti potrebu využívať internet pre firemné aktivity. U stredných podnikov s počtom zamestnancov od 10 do 49 je to 55% firiem a u stredných podnikov s počtom zamestnancov od 50 do 249 je to len 30% podnikov.

Nedostatok finančných prostriedkov na nákup moderných informačných technológií uvádza 35% firiem. Na druhej strane, ani nie 4% firiem sa obáva zníženia pracovnej výkonnosti svojich zamestnancov.

Kvôli kompletnosti uvádzame tiež prehľad odpovedí typu „iné“: „očakávame v budúcom roku“, „firma ešte len začína“, „sme nová firma, ešte sme nemali čas a peniaze“, „firma je pred organizačnou zmenou“, „ekonomickú a ostatnú agendu spracúva iný subjekt za odmenu“, „príďte o mesiac, iba začíname“, „nemáme záujem“, „začínajúca firma, ešte sa len rozbiehame“, „majitelia využívajú vlastné doma i pre potreby firmy“.

Tabuľka č. 2.IX.2.: Dôvody nevyužívania internetu v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)

		necítíme potrebu využívať internet pre naše firemné aktivity	pre predmet činnosti našej firmy sa internet nedá využiť	nemáme dostatok vlastných odborných pracovníkov	nemáme dostatok finančných prostriedkov na nákup IT	predpokladáme ekonomickú nevýhodnosť internetových technológií	nepovažujeme bezpečnosť elektronických finančných transakcií za dostatočnú	obávame sa iných kriminálnych aktivít	obávame sa zníženia pracovnej výkonnosti našich zamestnancov	iné dôvody
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	51,1	13,3	33,3	42,2	0,0	2,2	6,7	4,4	11,1
	poľnohospodárstvo/ potravínárska výroba	69,6	26,1	17,4	43,5	8,7	8,7	8,7	4,3	4,3
	obchod	62,0	16,5	18,2	28,9	8,3	8,3	6,6	4,1	5,8
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	68,4	31,6	15,8	42,1	5,3	10,5	0,0	5,3	5,3
	stavebníctvo	53,6	12,5	16,1	37,5	1,8	0,0	0,0	3,6	12,5
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	53,8	15,4	23,1	61,5	7,7	0,0	0,0	7,7	0,0
	peňažníctvo	75,0	0,0	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0
	iné (uveďte)	54,1	8,2	11,5	29,5	3,3	1,6	1,6	1,6	9,8
Kraj sídla podniku	Bratislavský	54,7	17,2	15,6	28,1	6,3	7,8	1,6	6,3	7,8
	Trnavský	60,0	16,7	20,0	30,0	3,3	3,3	3,3	3,3	26,7
	Trenčiansky	74,4	17,9	17,9	28,2	2,6	2,6	2,6	0,0	5,1
	Nitriansky	62,5	16,7	37,5	50,0	4,2	4,2	16,7	12,5	0,0
	Žilinský	60,0	14,3	31,4	28,6	8,6	5,7	2,9	8,6	8,6
	Banskobystrický	44,2	9,6	15,4	38,5	5,8	1,9	5,8	0,0	7,7
	Prešovský	59,0	10,3	15,4	41,0	5,1	0,0	0,0	0,0	10,3
Košický	61,0	18,6	10,2	42,4	3,4	8,5	5,1	3,4	3,4	

Potrebu využívať internet pre svoju činnosť necíti 75% firiem sektoru peňažníctva, 70% podnikov poľnohospodárstva a potravinárskej výroby a 68% firiem sektoru hotelov a reštaurácií.

X. OPERAČNÉ SYSTÉMY, KTORÉ V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOKH VYUŽÍVAJÚ PRI SVOJEJ ČINNOSTI

Predstavitelia skúmaných podnikov sa vyjadrovali k otázke, ktoré operačné systémy využívajú pri prevádzke podniku. Zároveň mali uviesť aj rok jeho zakúpenia. Otázka mala dve časti: operačné systémy používané na pracovných staniciach a operačné systémy používané na serveroch jednotlivých firiem.

Tabuľka č. 2.X.1.: Využitie jednotlivých operačných systémov používaných na pracovných staniciach v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %)¹

		MS DOS alebo Windows 3.1	MS WINDOWS 95 alebo 98	MS WINDOWS 2000	MS WINDOWS XP	LINUX
SR		33,2	79,6	26,0	3,2	4,0
Počet zamestnancov	0 - 9	30,9	77,0	19,2	1,7	2,1
	10 - 49	34,0	83,0	31,6	5,3	5,7
	50 - 249	44,6	84,3	44,6	4,8	9,6

MS WINDOWS 95 alebo MS WINDOWS 98 sú najpoužívanejšie operačné systémy na pracovných staniciach slovenských malých a stredných podnikov. Tieto operačné systémy uvádza 80% firiem. Prekvapujúco stále vysoký podiel dosahujú zastarané systémy MS DOS a Windows 3.1.(33%). Tretiu priečku obsadili MS WINDOWS 2000, ktoré nájdeme v 26% podnikov.

Tabuľka č. 2.X.2.: Využitie jednotlivých operačných systémov používaných na pracovných staniciach v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)²

		MS DOS alebo Windows 3.1	MS WINDOWS 95 alebo 98	MS WINDOWS 2000	MS WINDOWS XP	LINUX
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	40,8	86,9	31,5	2,3	3,8
	poľnohospodárstvo/ potravínárska výroba	31,4	80,0	25,7	2,9	2,9
	obchod	27,9	79,3	24,5	3,4	3,4
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	37,0	74,1	14,8	3,7	0,0
	stavebníctvo	39,3	73,0	23,0	1,6	0,8
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	41,0	79,5	20,5	0,0	10,3
	peňažníctvo	11,1	77,8	22,2	0,0	22,2
	iné (uved'te)	31,6	80,6	29,7	5,8	6,5

¹ Zvyšok do 100 % pri jednotlivých údajoch tvoria odpovede „nevyužívajú“.

² Zvyšok do 100 % pri jednotlivých údajoch tvoria odpovede „nevyužívajú“.

		MS DOS alebo Windows 3.1	MS WINDOWS 95 alebo 98	MS WINDOWS 2000	MS WINDOWS XP	LINUX
Kraj sídla podniku	Bratislavský	25,9	75,1	34,1	6,5	6,5
	Trnavský	31,0	82,8	19,0	1,7	3,4
	Trenčiansky	37,5	78,8	22,1	3,8	2,9
	Nitriansky	27,4	87,1	29,0	1,6	4,8
	Žilinský	37,8	71,4	28,6	4,1	2,0
	Banskobystrický	33,9	80,5	24,6	1,7	1,7
	Prešovský	41,5	85,4	20,7	1,2	4,9
	Košický	34,6	83,5	21,8	1,5	4,5

V Bratislavskom kraji oproti ostatným krajom preferujú modernejšie, resp. alternatívnejšie operačné systémy MS WINDOWS 2000 (v 34% firiem), MS WINDOWS XP (7%) a LINUX (7%). Naproti tomu v Bratislavskom kraji sme zaznamenali oproti ostatným krajom relatívne najnižšie využitie zastaralých operačných systémov MS DOS alebo Windows 3.1 (len v 26% firiem).

Tabuľka č. 2.X.3.: Využitie jednotlivých operačných systémov používaných na serveroch v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %)¹

		MS WINDOWS NT	MS WINDOWS 2000	UNIX	LINUX	iné
SR		22,9	16,1	1,1	3,7	3,5 ²
Počet zamestnancov	0 - 9	18,3	11,5	0,2	1,9	1,9
	10 - 49	29,1	19,1	0,7	5,0	4,6
	50 - 249	27,7	30,1	7,2	9,6	8,4

Na serveroch dominujú MS WINDOWS NT v 23% firiem a MS WINDOWS 2000 v 16% firiem. O tretie a štvrté miesto sa delia Unixové systémy: LINUX (4%) a UNIX (1%). Pochopiteľne, význam serverových operačných systémov stúpa s veľkosťou firmy, keďže tieto vo väčšej miere vyžadujú sieťové riešenia svojich informačných systémov.

¹ Zvyšok do 100 % pri jednotlivých údajoch tvoria odpovede „nevyužívajú“.

² Položka „iné“ obsahuje operačné systémy, pri ktorých respondenti nešpecifikovali, či ide o operačné systémy na pracovných staniciach alebo na serveroch.

Tabuľka č. 2.X.4.: Využitie jednotlivých operačných systémov používaných na serveroch v malých a stredných podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)¹

		MS WINDOWS NT	MS WINDOWS 2000	UNIX	LINUX	iné
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	24,6	16,9	2,3	5,4	6,2 ²
	poľnohospodárstvo/ potravínárska výroba	25,7	22,9	0,0	2,9	5,7
	obchod	21,9	16,3	0,3	3,1	2,5
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	14,8	7,4	3,7	0,0	0,0
	stavebníctvo	19,7	14,8	0,0	0,8	2,5
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	25,6	15,4	5,1	10,3	5,1
	peňažníctvo	44,4	0,0	0,0	11,1	0,0
	iné (uved'te)	25,2	16,8	1,3	4,5	3,2
Kraj sídla podniku	Bratislavský	30,8	22,2	0,5	3,8	3,2
	Trnavský	13,8	19,0	1,7	3,4	5,2
	Trenčiansky	18,3	9,6	1,9	1,0	3,8
	Nitriansky	17,7	19,4	0,0	8,1	1,6
	Žilinský	22,4	21,4	2,0	4,1	5,1
	Banskobystrický	12,7	7,6	0,8	2,5	5,1
	Prešovský	25,6	12,2	0,0	4,9	2,4
	Košický	29,3	15,8	1,5	3,8	1,5

Operačný systém MS WINDOWS NT nachádza uplatnenie predovšetkým na serveroch firiem peňažného sektoru (44%), naproti tomu systémy MS WINDOWS 2000 a UNIX tu nenájdeme. MS WINDOWS 2000 zasa dominuje u firiem sektoru poľnohospodárstva a potravinárskej výroby (takmer 23%). Unixové systémy si subtilne razia cestu do firiem sektora dopravy, pôšt a telekomunikácií: Unix sa nachádza v 5% týchto firiem, LINUX v 10%. O jedno percento vyššie zastúpenie má však LINUX v peňažnom sektore.

K cieľom prieskumu patrilo aj zisťovanie rokov zakúpenia jednotlivých operačných systémov využívaných v skúmaných podnikoch.

Tabuľka č. 2.X.5.: Podiely využívaných operačných systémov, ktoré vo firmách zakúpili v jednotlivých uvedených rokoch (v%)³

rok zakúpenia/ upgradu	MS DOS alebo Windows 3.1	MS WINDOWS 95 alebo 98	MS WINDOWS 2000	MS WINDOWS XP	LINUX	MS WINDOWS NT	MS WINDOWS 2000	UNIX	LINUX	iné
'90	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,8
'91	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,8
'92	5,8	0,0	0,0	0,0	0,0	1,7	0,0	0,0	0,0	7,7

¹ Zvyšok do 100 % pri jednotlivých údajoch tvoria odpovede „nevyužívajú“.

² Položka „iné“ obsahuje operačné systémy, pri ktorých respondenti nešpecifikovali, či ide o operačné systémy na pracovných staniciach alebo na serveroch.

³ Roky zakúpenia jednotlivých operačných systémov uvádzame doslovne, podľa výpovedí respondentov.

rok zakúpenia/ upgradu	MS DOS alebo Windows 3.1	MS WINDOWS 95 alebo 98	MS WINDOWS 2000	MS WINDOWS XP	LINUX	MS WINDOWS NT	MS WINDOWS 2000	UNIX	LINUX	iné
'93	8,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	3,8
'94	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	3,8
'95	17,7	8,5	0,0	0,0	6,5	6,2	0,0	0,0	3,6	3,8
'96	11,9	11,2	0,0	0,0	6,5	7,3	0,0	0,0	7,1	3,8
'97	10,8	8,9	0,0	0,0	6,5	7,9	0,0	11,1	0,0	7,7
'98	12,3	26,9	0,0	0,0	3,2	27,0	0,0	0,0	0,0	11,5
'99	10,4	19,7	0,0	0,0	12,9	17,4	0,0	0,0	7,1	23,1
'00	5,8	14,1	46,0	15,0	9,7	15,7	50,0	11,1	25,0	11,5
'01	6,9	9,8	47,0	35,0	41,9	14,0	40,8	66,7	46,4	11,5
'02	0,4	0,9	6,9	50,0	12,9	1,7	9,2	11,1	10,7	3,8

Respondenti mohli voľne uviesť aj **iné operačné systémy**, ktoré v ich podniku využívajú. Uvádzame ich doslovne, bez nároku na korektnosť názvu.

Tabuľka č. 2.X.6.: Ostatné uvedené operačné systémy používaných v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere (v %)¹

Operačný systém	Percento z celkového množstva odpovedí
Novell, resp. Novell Netware	2,1
Windows Small Business Servers	0,2
Claris	0,1
Macintosh	0,1
Windows ME (MILLENNIUM)	0,1

¹ Zvyšok do 100 % pri jednotlivých údajoch tvoria odpovede „nevyužívajú“.

XI. VYUŽITIE PROGRAMOVÝCH VYBAVENÍ V MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOKCH

Kým význam operačných systémov môže byť pre bežného užívateľa vágny alebo značne abstraktný, tak význam aplikačných programov nadobúda konkrétne pragmatické kontúry v podobe textových editorov, tabuľkových kalkulátorov, či databázových aplikácií. Toto programové vybavenie, ktoré zabezpečuje chod firmy, a najmä – bez ktorého by informačné technológie nemali pre firmu význam – bolo predmetom ďalšieho zisťovania.

Tabuľka č. 2.XI.1.: Využitie jednotlivých programových vybavení v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %)¹

		MS WORD	MS EXCEL	MS ACCESS	LOTUS	textový procesor iný než WORD	tabuľkový procesor iný než EXCEL	databázový softvér iný než ACCESS	iné
SR		89,6	70,0	15,0	4,9	8,1	4,2	4,1	17,9
Počet zamestnancov	0 - 9	87,3	62,9	12,9	3,8	7,0	2,8	2,6	17,8
	10 - 49	92,5	76,5	15,3	5,6	7,1	4,5	5,2	16,4
	50 - 249	92,7	85,4	22,0	6,1	15,9	11,0	8,5	22,0

Aj pri využívaní aplikácií dominujú produkty spoločnosti Microsoft, konkrétne programy z kancelárskeho balíky Office: MS WORD (90%), MS EXCEL (70%), MS ACCESS (15%). Zastúpenie týchto, ale aj ostatných programov, v malých a stredných podnikoch sa zvyšuje úmerne s veľkosťou podniku.

Tabuľka č. 2.XI.2.: Využitie jednotlivých programových vybavení v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)²

		MS WORD	MS EXCEL	MS ACCESS	LOTUS	textový procesor iný než WORD	tabuľkový procesor iný než EXCEL	databázový softvér iný než ACCESS	iné
Hlavný druh činnosti podľa OKEČ	priemyselná výroba	86,8	69,4	9,1	3,3	13,2	12,4	5,8	24,0
	poľnohospodárstvo/ potravínárska výroba	93,8	75,0	18,8	0,0	0,0	0,0	0,0	9,4
	obchod	90,2	70,2	20,3	5,8	4,7	2,4	2,4	12,9
	hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	87,0	65,2	0,0	4,3	8,7	0,0	0,0	17,4
	stavebníctvo	92,2	67,2	15,5	1,7	6,0	2,6	3,4	16,4
	doprava/ pošta/ telekomunikácie	94,6	81,1	16,2	2,7	13,5	5,4	13,5	8,1
	peňažníctvo	100,0	87,5	25,0	0,0	12,5	0,0	12,5	25,0
	iné (uveďte)	86,2	67,6	9,7	9,0	11,7	4,1	5,5	29,0

¹ Zvyšok do 100 % pri jednotlivých údajoch tvoria odpovede „nevyužívajú“.

² Zvyšok do 100 % pri jednotlivých údajoch tvoria odpovede „nevyužívajú“.

		MS WORD	MS EXCEL	MS ACCESS	LOTUS	textový procesor iný než WORD	tabuľkový procesor iný než EXCEL	databázový softvér iný než ACCESS	iné
Kraj sídla podniku	Bratislavský	97,8	75,3	25,8	6,2	2,2	0,6	2,2	15,7
	Trnavský	90,0	78,0	8,0	2,0	10,0	4,0	2,0	14,0
	Trenčiansky	95,9	76,5	10,2	5,1	6,1	4,1	8,2	21,4
	Nitriansky	87,5	66,1	3,6	7,1	10,7	7,1	5,4	21,4
	Žilinský	84,1	71,6	10,2	3,4	8,0	2,3	2,3	12,5
	Banskobystrický	87,4	70,3	19,8	4,5	6,3	5,4	2,7	14,4
	Prešovský	84,4	64,9	13,0	1,3	9,1	6,5	5,2	24,7
	Košický	82,9	57,7	11,4	6,5	17,1	7,3	5,7	21,1

Programy z kancelárskeho balíka Office sú v obľube predovšetkým u malých a stredných podnikov peňažného sektora: MS WORD našiel uplatnenie dokonca vo všetkých firmách tohto sektora, MS EXCEL v takmer 88% a MS ACCESS v 25%.

Nebyť kalkulátora MS EXCEL, ktorý má najvýznamnejšie zastúpenie v Trnavskom kraji (nájdeme ho v 78% firiem tohto kraja), mali by programy z balíka Office hlavné slovo predovšetkým v Bratislavskom kraji. Situáciu zachraňujú MS WORD (nájdeme ho takmer v 98% firiem Bratislavského kraja) a MS ACCESS (takmer v 26%).

Tabuľka č. 2.XI.3.: Využitie najpoužívanejších aplikácií v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %) – porovnanie s výskumom realizovaným v máji 2000¹

programové vybavenie	využívajú - celoslovenský priemer		podniky s počtom zamestnancov	využívajú	
	máj 2000	marec 2002		máj 2000	marec 2002
MS WORD	71,1	89,6	0 - 9	67,7	87,3
			10 - 49	74,7	92,5
			50 - 249	82,8	92,7
MS EXCEL	57,6	70,0	0 - 9	50,7	62,9
			10 - 49	68,7	76,5
			50 - 249	67,2	85,4
MS ACCESS	12,6	15,0	0 - 9	9,3	12,9
			10 - 49	14,9	15,3
			50 - 249	29,3	22,0
LOTUS	5,1	4,9	0 - 9	3,3	3,8
			10 - 49	7,0	5,6
			50 - 249	12,3	6,1

¹ Zvyšok do 100 % pri jednotlivých údajoch tvoria odpovede „nevyužívajú“.

Napriek antimonopolistickému ťaženiu v USA voči firme Microsoft, ktoré prebiehalo približne v čase medzi oboma výskumami, si táto softwarová firma na Slovensku upevnila svoje pozície v malých a stredných podnikoch. Jej produkty z kancelárskeho balíka Office sú stálicou či už na poli textových editorov (MS WORD dnes nájdeme v takmer 90% malých a stredných podnikov oproti 71% v máji 2000) alebo na poli tabuľkových kalkulačiek (MS EXCEL dnes poznajú v 70% malých a stredných podnikov oproti necelým 58% v máji 2000). Aj databázová aplikácia MS ACCESS si mierne polepšila: pracuje s ňou už 15% malých a stredných podnikov. V máji 2000 to bolo o niečo menej než 13%.

Aj v súvislosti s programovým vybavením informačných systémov v malých a stredných podnikoch sa v prieskume zisťovali roky ich zakúpenia.

Tabuľka č. 2.XI.4.: Podiely využívaných programových vybavení, ktoré vo firmách zakúpili v jednotlivých uvedených rokoch (v%)¹

rok zakúpenia/upgradu	MS WORD	MS EXCEL	MS ACCESS	LOTUS	textový procesor iný než WORD	tabuľkový procesor iný než EXCEL	databázový softvér iný než ACCESS	iné
'91	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8
'92	0,8	0,4	0,0	0,0	6,9	3,4	0,0	3,1
'93	0,6	0,6	1,8	0,0	13,8	3,4	6,7	3,9
'94	1,1	1,0	0,9	2,9	3,4	0,0	0,0	3,9
'95	8,9	6,4	2,7	5,9	8,6	6,9	6,7	5,4
'96	10,2	10,1	8,2	11,8	6,9	3,4	10,0	10,1
'97	9,2	9,0	13,6	8,8	12,1	17,2	13,3	14,0
'98	22,6	20,9	10,9	5,9	13,8	17,2	16,7	8,5
'99	14,8	14,4	11,8	11,8	12,1	3,4	6,7	14,0
'00	18,0	20,9	30,9	20,6	10,3	27,6	16,7	20,9
'01	12,1	13,5	13,6	17,6	12,1	17,2	23,3	10,9
'02	1,7	2,7	5,5	14,7	0,0	0,0	0,0	4,7

Aj pri zisťovaní programového vybavenia mohli respondenti uviesť iné druhy, ktoré v ich podniku využívajú. Uvádzame ich taktiež doslovne, bez nároku na korektnosť ich názvu.

Tabuľka č. 2.XI.5.: Textový procesor iný než MS WORD

Aplikácia (Textový procesor)	Percento z celkového množstva odpovedí
T 602	3,6
MS OFFICE	0,5
AMIPRO	0,4
KLASIK	0,3

¹ Zvyšok do 100 % pri jednotlivých údajoch tvoria odpovede „nevyužívajú“. Roky zakúpenia jednotlivých programových vybavení uvádzame doslovne, podľa výpovedí respondentov.

Aplikácia (Textový procesor)	Percento z celkového množstva odpovedí
PC602 suite	0,3
StarOffice	0,3
WordPerfect	0,3
dos	0,1
Ekonomická agenda	0,1
Mat	0,1
Microsoft Outlook	0,1
MS WORKS	0,1
texterNO	0,1
WINTEX	0,1
Word Pro	0,1
WORDPAD	0,1
WRITE	0,1

Tabuľka č. 2.XI.6.: Tabuľkový procesor iný než MS EXCEL

Aplikácia (Tabuľkový kalkulátor)	Percento z celkového množstva odpovedí
CALC 602	0,6
QUATTRO	0,4
CENKROS	0,1
Dynac	0,1
Excel projekt	0,1
StarOffice	0,1
SUPER CALC	0,1
WINTAB	0,1

Tabuľka č. 2.XI.7.: Databázový software iný než ACCESS

Aplikácia (Databázový software)	Percento z celkového množstva odpovedí
FoxPro	0,3
dBASE	0,1
Delphi	0,1
Fluxpan	0,1
Fox	0,1
ibmpb-2	0,1
Informix, fox	0,1
MAGIC	0,1
MRT	0,1
MS PROJECT	0,1
ORACLE	0,1
PARADOX	0,1
PROGRES	0,1
Questop	0,1
Rutkani	0,1
Vlastný program	0,1
WINBASE 602	0,1

Tabuľka č. 2.XI.8.: Iný software

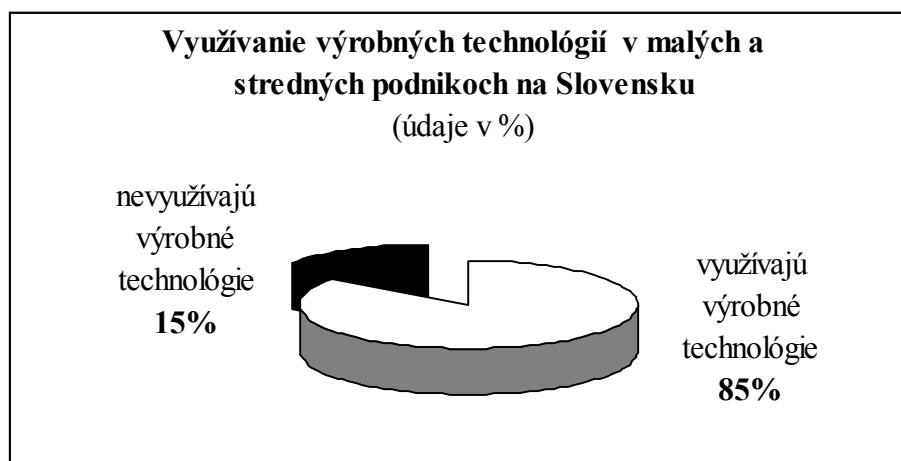
Aplikácia (Iný software)	Percento z celkového množstva odpovedí
MRP Účtovníctvo	2,0
Autocad	1,7
CorelDraw	0,8
Datalock	0,6
SOFTIP	0,6
ABRAGOLD	0,4
Olymp	0,4
PowerPoint	0,4
Alfa	0,3
Cros	0,3
homebanking	0,3
KALKUL	0,3
Microsoft Outlook	0,3
Pohoda	0,3
Účtovníctvo	0,3
Xenon	0,3
ACAD 12 CZ	0,1
Acad,c+++	0,1
admin.(?)	0,1
AIS KOŠICE	0,1
APOWARE	0,1
Basic	0,1
CENCROS	0,1
Datec softwer	0,1
DC SAM	0,1
DESK – TOP	0,1
Ekonomický soft.	0,1
Epfas	0,1
FBY	0,1
FoxPro	0,1
Garis	0,1
HomeSite	0,1
Ifisift	0,1
Ifosoft	0,1
Imigrafic	0,1
INDEXPRINT	0,1
INFOSOFT	0,1
INSPOJ	0,1
insypop	0,1
INTELSOFT	0,1
Internet explorer	0,1
KLASIK	0,1
KODAS	0,1
Lhc	0,1
Makroskition - dizajn	0,1
MECHANICAL	0,1
Microstation	0,1

Aplikácia (Iný software)	Percento z celkového množstva odpovedí
MK Soft	0,1
NORTON COMANDER	0,1
Odis	0,1
OMEGA	0,1
PROING	0,1
Proluc	0,1
Quark	0,1
SCALA	0,1
SCHUCAS	0,1
Siemens	0,1
sign lab	0,1
SOFT EKONOM	0,1
Speedikon	0,1
StarOffice	0,1
Stavebné programy	0,1
účet.step	0,1
Účtovné programy	0,1
účtovníctvo	0,1
účtovníctvo – vlastný softwér	0,1
vlastný program	0,1
vlastný systém	0,1
V-SOFT	0,1
vyúčt. program	0,1
Winamps	0,1
Winplast	0,1
WINZIP	0,1
WITNES	0,1

3. Využívanie výrobných technológií v malých a stredných podnikoch

V procese približovania sa podnikateľských podmienok na Slovensku podmienkam v krajinách Európskej únie, do ktorej chceme vstúpiť, je dôležité, aby aj úroveň používaných výrobných technológií v našich malých a stredných firmách zodpovedala európskemu štandardu. Súčasťou prieskumu zameraného na malé a stredné podniky bolo z tohto dôvodu aj zisťovanie, do akej miery sa v uvedených podnikoch na Slovensku využívajú výrobné technológie, aká je ich úroveň podľa oslovených predstaviteľov firiem v porovnaní s úrovňou vo svete, aké sú dôvody ich prípadného nevyužívania a tiež skúmanie možností malých a stredných podnikov spolupracovať na vývoji nových výrobných technológií.

Graf č. 3.1.

Pätnásť percent zástupcov **malých a stredných podnikov**, ktorí boli v rámci zisťovania oslovení, uviedlo, že ich firma nevyužíva žiadne technické prostriedky pri svojej podnikateľskej činnosti. **Nevyužívanie technických prostriedkov** je vo väčšej miere v porovnaní s priemerom za celoslovenský súbor charakteristické pre najmenšie podniky s menej ako 10 zamestnancami (22%), ďalej pre firmy, ktorých hlavným druhom činnosti zapísaným v Obchodnom registri je podnikanie v oblasti hotelov, reštaurácií a pohostinstiev (24%) a obchod (22%). Z hľadiska krajového členenia technické prostriedky pri svojej práci nevyužívajú v najväčšej miere malé a stredné podniky v Trnavskom (22%) a Prešovskom kraji (21%). V nasledujúcej tabuľke sú uvedené názory respondentov – oslovených zástupcov firiem na úroveň výrobných technológií používaných v ich podnikoch v porovnaní s úrovňou výrobných technológií používaných vo svete.

Hodnotenie úrovne výrobných technológií využívaných v podniku v porovnaní s ich úrovňou vo svete (v%)								
Počet zamestnancov v podniku	1		2		3		4	
	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002
0 - 9	24	24	31	30	16	21	28	25
10 - 49	26	24	34	40	20	16	20	19
50 - 249	25	34	43	34	16	13	16	13
Druh činnosti								
priemyselná výroba	23	22	44	40	18	26	15	12
poľnohospodárstvo/ potravinárska výroba	24	18	44	32	17	29	15	21
obchod	29	27	26	29	15	16	30	28
hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	12	8	19	48	31	16	38	28
stavebníctvo	23	22	32	37	20	23	25	18
doprava/ pošta/ telekomunikácie	12	31	31	36	19	19	38	14
peňažníctvo/ poisťovníctvo	58	22	17	44	8	0	17	33
iné	21	31	40	32	17	15	22	23
celoslovenský priemer	25	25	33	34	17	19	25	22

Legenda:

1. je na úrovni v súčasnosti používaných výrobných technológií vo svete
2. je na nižšej úrovni ako v súčasnosti používané výrobné technológie vo svete
3. je na podstatne nižšej úrovni ako v súčasnosti používané výrobné technológie vo svete
4. neviem posúdiť

Od mája 2000 sa nezmenil podiel predstaviteľov malých a stredných podnikov, podľa ktorých úroveň výrobných technológií využívaných ich firmou je na úrovni v súčasnosti používaných technológií vo svete. V oboch zisťovaniach tento názor deklarovala jedna štvrtina oslovených zástupcov podnikov. V máji 2000 i v apríli 2002 ide predovšetkým o predstaviteľov firiem sídliačich v Bratislavskom kraji (28%), v súčasnosti aj Trnavskom a Banskobystrickom kraji (po 29%). Výrobné technológie na úrovni v súčasnosti používaných vo svete podľa vlastného vyjadrenia využívajú vo väčšej miere ako je celoslovenský priemer v stredných podnikoch s 50 až 249 pracovníkmi (34%) a vo firmách zaoberajúcich sa dopravou, poštami a telekomunikáciami (31%).

Tretina respondentov klasifikovala v aktuálnom zisťovaní úroveň výrobných technológií, ktorú používajú v ich firme ako nižšiu, než je v súčasnosti vo výrobných technológiách vo svete, pričom v porovnaní s májom 2000 tento podiel zostal takmer rovnaký. Rovnako ako v máji 2000 sa v tomto zmysle vyjadrili predstavitelia podnikov s priemyselnou výrobou (40%), v súčasnosti aj zástupcovia firiem, ktorých hlavným druhom činnosti sú hotely, reštaurácie a pohostinstvá (48%) a podnikanie v oblasti peňažníctva (44%). Z regionálneho hľadiska pokladajú úroveň používaných výrobných technológií za nižšiu ako vo svete, tak ako v predošlom prieskume, predstavitelia podnikov sídliačich v Trnavskom (38%) a Košickom (37%) kraji, momentálne aj Nitrianskom kraji (46%) a podľa počtu zamestnancov zástupcovia firiem s 10 až 49 pracovníkmi (40%).

Takmer pätina oslovených uviedla v aktuálnom výskume, že v ich podniku sa využívajú výrobné technológie, ktoré **majú podstatne nižšiu úroveň ako v súčasnosti používané výrobné technológie vo svete**. Prevažovali medzi nimi respondenti z podnikov so zameraním na poľnohospodárstvo a potravinársku výrobu (29%), ako aj priemyselnú výrobu (26%) a v optike krajového členenia zástupcovia firiem z Nitrianskeho (30%) a Žilinského (24%) kraja.

Okrem porovnania úrovne používaných výrobných technológií v slovenských malých a stredných podnikoch so svetovým štandardom, bolo úlohou oslovených zástupcov firiem uviesť aj dôvody, ktoré podľa ich názoru bránia širšiemu využívaniu moderných výrobných technológií vo väčšej miere.

Z odpovedí respondentov vyplynulo, že **štyri pätiny firiem majú určité prekážky vo využívaní progresívnych výrobných technológií, naopak, pätina podnikov sa s prekážkami v tejto oblasti nestretáva**. Nasledujúca tabuľka prezentuje prehľad problémov, ktoré slovenským malým a stredným podnikom bránia vo väčšej miere využívať moderné výrobné technológie.

Dôvody širšieho nevyužívania najnovších výrobných technológií v malých a stredných firmách (v%)^{1/}										
Počet zamestnancov v podniku	1		2		3		4		5	
	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002
0 - 9	10	14	50	48	19	16	15	18	24	19
10 - 49	10	19	61	60	19	20	10	7	19	20
50 - 249	11	15	63	67	18	20	11	4	21	21
Druh činnosti										
priemyselná výroba	13	18	65	74	22	24	10	1	20	8
poľnohospodárstvo/ potravinárska výroba	10	23	59	61	24	23	10	8	24	13
obchod	11	17	48	43	20	17	14	18	24	23
hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	0	6	59	63	18	15	18	9	12	18
stavebníctvo	14	20	65	63	14	19	11	12	15	13
doprava/ pošta/ telekomunikácie	6	16	63	53	6	26	19	3	6	24
peňažníctvo/ poisťovníctvo	17	18	25	45	8	0	8	0	42	36
iné	6	9	54	48	19	11	14	21	23	27
celoslovenský priemer	10	16	54	54	19	18	13	13	22	20

Legenda:

1. nedostatok vlastných odborných pracovníkov pre využitie najnovších výrobných technológií
2. nedostatok finančných prostriedkov na zakúpenie najnovších výrobných technológií
3. ekonomická nevýhodnosť využívania najnovších výrobných technológií v podniku
4. iné prekážky
5. v podniku nie sú prekážky v miere využívania moderných výrobných technológií

^{1/} Súčet percent prevyšuje 100 pre možnosť uviesť viac odpovedí

Najväčší podiel oslovených predstaviteľov malých a stredných podnikov (54%, čo je rovnako ako v máji 2000) považuje za hlavný dôvod nevyužívania najnovších výrobných technológií nedostatok finančných prostriedkov na ich zakúpenie. Tak isto ako v predošlom prieskume je to v najväčšej miere problém podnikov s 10 až 49 (60%) a s 50 až 249 (67%) zamestnancami, firiem s priemyselnou výrobou (74%), stavebným zameraním (63%) a v súčasnosti aj s činnosťou v oblasti hotelierstva, reštaurácií a pohostinstiev (64%). Nedostatkem finančných prostriedkov na zakúpenie progresívnych výrobných technológií je sprevádzaná podnikateľská činnosť predovšetkým firiem v Nitrianskom (65%) a Banskobystrickom (64%) kraji.

Druhým najfrekvencovanejším dôvodom, prečo sa v širšej miere v slovenských malých a stredných podnikoch nevyužívajú najnovšie výrobné technológie bol v aktuálnom zisťovaní názor, že **využívanie moderných výrobných technológií by bolo ekonomicky nevýhodné. Tento dôvod uviedla takmer pätina predstaviteľov sledovaných firiem.** Nevýhodnosť používania moderných výrobných technológií vo svojom podniku deklarovali najmä oslovení z firiem zameraných na dopravu, poštu a telekomunikácie (26%), priemyselnú výrobu (24%) a poľnohospodárstvo, resp. potravinársku výrobu (23%). V optike krajov sa vyššou mierou uvádzania tohto dôvodu vyznačujú zástupcovia malých a stredných podnikov v Trnavskom kraji (25%).

Zo všetkých dôvodov, ktoré respondenti uvádzali ako prekážky širšiemu využívaniu najnovších výrobných technológií, **zaznamenal oproti máju 2000 najväčší nárast – o 6 percentuálnych bodov – nedostatok vlastných odborných pracovníkov pre ich využitie, pričom v aktuálnom zisťovaní to uviedlo 16% oslovených pracovníkov firiem.** Nedostatok vlastných odborných najnovších výrobných technológií je v súčasnosti prekážkou v najväčšej miere pre firmy so zameraním na poľnohospodárstvo a potravinársku výrobu (23%) a pre podniky, ktoré pôsobia v Nitrianskom (23%) a Bratislavskom (22%) kraji. Nárast deklarovania tohto dôvodu zástupcami oslovených podnikov sa prejavil vo všetkých kategóriách malých a stredných podnikov, k najvýraznejšiemu však podľa údajov z prieskumu prišlo:

- vo firmách s 10 až 49 zamestnancami o 9 percentuálnych bodov,
- v podnikoch zaoberajúcich sa poľnohospodárstvom, resp. potravinárskou výrobou o 23 percentuálnych bodov,
- vo firmách podnikajúcich v oblasti dopravy o 10 percentuálnych bodov.

Medzi „**inými prekážkami**“ nevyužívania moderných výrobných technológií uvádzali respondenti napr.:

„Nemáme vlastnú výrobu“, „Činnosť firmy si to nevyžaduje“, „Nie sme výrobný podnik“, „Sme nevýrobná organizácia“, „Malá kúpyschopnosť obyvateľstva“, „Časovo to nestíhame“, „Nedostatok investorov“, „Firma je pred likvidáciou“, „Zatiaľ sme nepotrebovali“, „Nepotrebuje ich“, „Pre našu prácu nie sú podstatné“, „Nedisponujeme s výrobou, iba s predajom z dovozu“, „Nemáme výrobné technológie“, „Nepotrebuje ich“, „Rozbieha sa, je to otázka času“, „Malé priestory“, „Sme predajná organizácia“, „Zlá ekonomika štátu“, „Výroba sa len rozvíja“, „Pečieme chleba po starom“, „Vystačíme so súčasnou technológiou“, „Dostať úver od bánk je nemožné“, „Sme malá firma na také vybavenie“.

Ak respondent uviedol, že prekážkou širšieho nevyužívania moderných výrobných technológií v jeho podniku je nedostatok finančných prostriedkov na ich zakúpenie, mal uviesť i príčiny tohoto stavu. Nasledujúca tabuľka poskytuje prehľad názorov oslovených zástupcov firiem na príčiny nedostatku finančných prostriedkov na spomínaný účel.

Dôvody pre ktoré nemajú skúmané podniky dostatok finančných prostriedkov na využívanie moderných výrobných technológií (v%)^{1/}										
Počet zamestnancov v podniku	1		2		3		4		5	
	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002
0 - 9	75	82	45	35	43	29	11	6	5	5
10 - 49	69	73	47	43	55	29	12	13	4	6
50 - 249	69	72	60	43	57	35	11	9	0	4
Druh činnosti										
priemyselná výroba	77	73	58	47	52	36	17	9	7	5
poľnohospodárstvo/ potravinárska výroba	63	92	50	42	46	25	4	0	8	0
obchod	74	74	47	38	48	33	12	11	2	3
hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	70	82	30	36	50	32	10	9	0	9
stavebníctvo	74	79	52	41	65	25	11	9	2	4
doprava/ pošta/ telekomunikácie	70	79	40	47	20	37	0	0	0	5
peňažníctvo/ poisťovníctvo	33	83	33	0	33	0	0	0	0	33
iné	71	78	43	27	45	22	100	9	5	14
celoslovenský priemer	72	77	48	39	49	30	11	9	4	6

Legenda:

1. nedostatok vlastných finančných zdrojov na zakúpenie najnovších výrobných technológií
2. nedostupnosť bankových úverov z dôvodu vysokých záruk na úver
3. nedostupnosť bankových úverov z dôvodu vysokého úroku
4. nedostatok informácií o možných finančných bankových a nebankových zdrojoch
5. iné dôvody

^{1/} Súčet percent prevyšuje 100 pre možnosť uviesť viac odpovedí

Medzi dôvodmi, pre ktoré malé a stredné podniky nemajú dostatok finančných prostriedkov na zakúpenie najnovších výrobných technológií výrazne **dominuje nedostatok vlastných finančných zdrojov na zakúpenie týchto technológií (77%)**. Rovnako ako v máji 2000 je to prekážka najmä pre malé podniky s menej ako 10 zamestnancami (82%), momentálne tiež pre firmy zamerané na poľnohospodárstvo a potravinársku výrobu (92%), peňažníctvo (83%) a hotely, reštaurácie a pohostinstvá (82%). Z krajového hľadiska majú nedostatok vlastných finančných zdrojov na zakúpenie najnovších výrobných technológií tak ako v predošlom prieskume najmä firmy so sídlom v Košickom kraji (85%).

Podľa takmer dvoch pätín oslovených predstaviteľov malých a stredných podnikov je dôvodom nedostatku financií na nákup moderných technológií **nedostupnosť úverov z dôvodu vysokého úroku**, avšak v porovnaní s májom 2000 klesla frekvencia deklarovania tohto dôvodu o 10 percentuálnych bodov. Uvádzali ju najmä respondenti zastupujúci podniky

s činnosťou zameranou na priemyselnú výrobu a dopravu, pošty a telekomunikácie (po 47%) a zástupcovia podnikov z Nitrianskeho (48%) a Banskobystrického (46%) kraja.

V porovnaní s májovým zisťovaním v roku 2000 sa **najvýraznejšie znížila frekvencia uvádzania nedostupnosti bankových úverov z dôvodu vysokých záruk na úver ako príčiny nedostatku financií na nákup najnovších technológií**, a to o 19 percentuálnych bodov (zo 49% v máji 2000 na súčasných 30%). Najčastejšie ju vyjadrovali rovnako ako v prieskume pred dvoma rokmi predstavitelia stredných podnikov s 50 až 249 zamestnancami (35%) a podnikov so zameraním na priemyselnú výrobu (58%), v súčasnosti aj firiem zaoberajúcich sa dopravou, poštami a telekomunikáciami (37%) a podnikov v Prešovskom (45%), Trnavskom (39%) a Nitrianskom (38%) kraji.

V „**iných dôvodoch**“ boli napr.: „Väčšia investícia je do 10 rokov“, „Malá kapacita projekčných prác“, „Ešte sa len rozbiehame“, „Z nedostatku vonkajších zdrojov – neplatiči“, „Ťažká návratnosť investícií“, „Množstvo nezaplatených faktúr“, „Malá kúpyschopnosť obyvateľstva“, „Nezáujem“.

Ak respondent na otázku zisťujúcu hlavné prekážky širšieho nevyužívania moderných technológií vo svojom podniku uviedol ako jednu z príčin **ekonomickú nevýhodnosť ich využívania**, mal možnosť ďalej konkretizovať jej hlavné formy.

Formy ekonomickej nevýhodnosti pre využívanie moderných výrobných technológií v podniku (v%)^{1/}										
Počet zamestnancov v podniku	1		2		3		4		5	
	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002
0 - 9	51	47	19	22	9	13	36	40	9	15
10 - 49	43	53	30	16	18	16	58	50	5	6
50 - 249	33	18	56	18	44	12	33	53	0	6
Druh činnosti										
priemyselná výroba	65	47	45	25	25	41	55	56	0	0
poľnohospodárstvo/ potravinárska výroba	50	56	38	33	0	33	25	22	0	0
obchod	53	49	22	21	16	4	33	46	6	15
hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	67	50	0	0	0	0	33	25	0	38
stavebníctvo	60	65	20	12	10	12	50	46	0	0
doprava/ pošta/ telekomunikácie	0	30	0	10	0	10	0	60	0	10
peňažníctvo/ poisťovníctvo	0	0	0	0	0	0	0	0	100	0
iné	20	40	20	24	13	8	57	32	17	24
celoslovenský priemer	47	49	25	20	15	14	43	45	7	11

Legenda:

1. podnik nemá dostatočný odbyt produktov, služieb, pri ktorých sa využívajú progresívne technológie
2. ťažkosti s umiestnením výrobkov na domácom trhu
3. ťažkosti s umiestnením výrobkov na zahraničnom trhu

^{1/} Súčet percent prevyšuje 100 pre možnosť uviesť viac odpovedí

4. v dôsledku zavedenia výrobných technológií by sa citeľne zvýšila cenová hladina tovaru a služieb
5. iné dôvody

Poradie foriem ekonomickej nevýhodnosti využívania najnovších výrobných technológií (v %)		máj 2000	marec 2002
1.	podnik nemá dostatočný odbyt produktov, služieb, pri ktorých sa využívajú progresívne technológie	47	49
2.	zavedením najnovších výrobných technológií by sa citeľne zvýšila cenová hladina tovaru a služieb	43	45
3.	ťažkosti s umiestnením výrobkov na domácom trhu	25	20
4.	ťažkosti s umiestnením výrobkov na zahraničnom trhu	15	14
5.	iné dôvody	7	11

Nedostatočný odbyt produktov, služieb, pri ktorých sa využívajú progresívne technológie uviedla ako formu ekonomickej nevýhodnosti využívania najnovších výrobných technológií takmer polovica opýtaných predstaviteľov malých a stredných podnikov. V porovnaní s májom 2000 sa tento podiel mierne zvýšil. Nedostatočným odbytom produktov a služieb, pri ktorých sa využívajú najnovšie technológie sa vyznačujú vo väčšej miere ako je priemer za celoslovenský súbor firmy s 10 až 49 pracovníkmi (53%), malé a stredné podniky zaoberajúce sa stavebníctvom (65%) a poľnohospodárstvom, resp. potravinárskou výrobou (57%) a z hľadiska krajového členenia najmä firmy v Trenčianskom a Trnavskom kraji (po 55%).

Obavy, že **po zavedení najnovších výrobných technológií by sa citeľne zvýšila cenová hladina tovarov a služieb** sú charakteristické v najväčšej miere pre predstaviteľov malých podnikov s 10 až 49 zamestnancami (50%) a stredných s 50 až 249 zamestnancami (53%), ďalej pre tých, ktorých hlavnou obchodnou činnosťou sú doprava, pošty a telekomunikácie (60%) a priemyselná výroba (56%) a v optike regionálneho členenia predovšetkým pre oslovených zástupcov firiem z Trenčianskeho (65%), Košického (55%), Bratislavského (51%) a Prešovského (50%) kraja.

Pätina predstaviteľov malých a stredných podnikov (v máji 2000 to bola štvrtina, čiže prišlo k poklesu o 5 percentuálnych bodov), pre ktorých je príčinou širšieho nevyužívania progresívnych technológií ekonomická nevýhodnosť, by mala podľa vlastného názoru v prípade ich používania **ťažkosti s umiestnením výrobkov na domácom trhu**. Tento názor v porovnaní s celoslovenským priemerom vo väčšej miere prezentujú predstavitelia podnikov zaoberajúcich sa poľnohospodárstvom, resp. potravinárskou výrobou (33%) a priemyselnou výrobou (25%) a z hľadiska krajov zástupcovia podnikov v Trenčianskom a Trnavskom kraji (po 55%).

Medzi „inými“ formami, ktoré respondenti uviedli boli napr.: „Sezónnosť prevádzky“, „Zaoberáme sa len reštauračným stravovaním“, „Chystaná organizačná zmena firmy“, „Malá vedomostná úroveň odberateľských firiem“, „Investícia do budúcnosti“, „Sme obchodná spoločnosť“. „Sme nevýrobná firma“.

Nie všetky malé a stredné podniky majú možnosť, respektíve je pre nich potrebné využívať najnovšie výrobné technológie. Súčasťou prieskumu bolo aj **zisťovanie súčasných možností podnikov spolupracovať na vývoji nových výrobných technológií**. Ich prehľad prezentuje nasledujúca tabuľka.

Názory respondentov na možnosti ich podnikov spolupracovať na vývoji nových moderných technológií (v%)										
Počet zamestnancov v podniku	1		2		3		4		5	
	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002	máj 2000	marec 2002
0 - 9	14	16	19	17	15	14	12	12	41	41
10 - 49	25	20	20	29	19	19	11	9	25	22
50 - 249	26	28	40	36	23	17	9	7	2	11
Druh činnosti										
priemyselná výroba	29	33	36	36	16	12	2	6	17	13
poľnohospodárstvo/ potravinárska výroba	24	33	24	30	21	10	10	0	21	28
obchod	13	14	17	17	17	17	9	16	44	36
hotely/ reštaurácie/ pohostinstvo	29	19	12	6	6	28	12	0	41	47
stavebníctvo	16	12	27	28	11	23	12	4	34	33
doprava/ pošta/ telekomunikácie	6	26	19	18	13	16	24	3	38	37
peňažníctvo/ poisťovníctvo	8	18	17	9	33	9	4	0	33	64
iné	20	17	18	19	19	13	20	17	23	34
celoslovenský priemer	18	19	21	22	17	16	11	11	33	32

Legenda:

1. vývoj nových výrobných technológií riešime vlastnými kapacitami
2. vývoj nových výrobných technológií riešime v spolupráci s ďalšími firmami
3. vývoj nových výrobných technológií objednávame v špecializovanej firme
4. iná odpoveď
5. nemáme záujem spolupracovať na vývoji nových výrobných technológií

Údaje z aktuálneho prieskumu v porovnaní s obdobným zisťovaním z mája 2000 potvrdili, že možnosti slovenských malých a stredných podnikov spolupracovať na vývoji nových technológií sa za obdobie dvoch rokov výrazne nezmenili:

Takmer tretina (32%) skúmaných malých a stredných podnikov, čo je najfrekvencovanejšia odpoveď, **nemá záujem spolupracovať na vývoji nových výrobných technológií**. V tejto skupine podnikov sú oproti priemeru za celoslovenský súbor výraznejšie zastúpené, rovnako ako v máji 2000, najmenšie podniky z menej ako 10 zamestnancami (41%), momentálne aj firmy zaoberajúce sa peňažníctvom (64%) a hotelami, reštauráciami resp. pohostinstvami (47%) a napokon podniky sídliace v Nitrianskom (42%) a Košickom kraji (41%).

Rovnako ako v máji 2000 druhá najväčšia skupina podnikov **rieši vývoj nových výrobných technológií v spolupráci s ďalšími firmami (22%)**. Takáto forma spolupráce na vývoji nových technológií je najprístupnejšou formou pre podniky s 10 až 49 zamestnancami (29%) a najmä 50 až 249 pracovníkmi (36%), ďalej pre firmy, ktorých hlavnou obchodnou činnosťou je priemyselná výroba (36%) a poľnohospodárstvo, resp. potravinárska výroba (30%) a v optike krajov pre malé a stredné podniky v Trenčianskom kraji.

Necelá pätina malých a stredných podnikov (19%) rieši vývoj nových výrobných technológií vlastnými kapacitami. Medzi týmito firmami prevažujú, tak ako v máji 2000, podniky s počtom zamestnancov od 50 do 249 (26%), firmy zamerané na priemyselnú výrobu (33%), poľnohospodárstvo a potravinársku výrobu (32%), v súčasnosti aj podniky, ktorých sféra činnosti patrí pod dopravu, pošty a telekomunikácie (26%) a firmy s pôsobnosťou v Trnavskom kraji (25%).

Medzi približne šestinou **(16%) malých a stredných podnikov, ktoré si vývoj nových výrobných technológií objednávajú v špecializovanej firme** sú v najväčšej miere zastúpené firmy pôsobiace v oblasti hotelierstva, reštaurácií a pohostinstiev (28%) a podniky zamerané na stavebnú činnosť (23%).

4. Metodika výskumu

Terénna fáza výskumu bola realizovaná v dňoch od 12. do 28. apríla 2002 školenými externými spolupracovníkmi ÚVVM - anketármi technikou štandardizovaného rozhovoru.

Základný súbor tvorilo 38 827 malých a stredných podnikateľov zapísaných do Obchodného registra. Databázový súbor malých a stredných podnikateľov bol poskytnutý Sekciou metodiky a informatiky ŠÚ SR.

Výberový súbor bol utvorený stratifikovaným náhodným výberom z databázového súboru malých a stredných podnikateľov. Ako charakteristiky základného súboru boli vybrané dva znaky:

a) rozdelenie podnikov podľa počtu zamestnancov na:

- 01 = malé s počtom zamestnancov od 0 do 9 a od 10 do 49
- 02 = stredné, s počtom zamestnancov od 50 do 249

b) rozdelenie podnikov podľa hlavného druhu činnosti zapísaného do Obchodného registra, pričom kategorizácia hlavných činností bola stanovená: 01 = priemyselná výroba, 02 = poľnohospodárstvo/potravinárska výroba, 03 = obchod, 04 = hotely/ reštaurácie/pohostinstvo, 05 = stavebníctvo, 06 = doprava/pošta/telekomunikácie, 07 = peňažníctvo/poistovníctvo/ a 08 = iný druh činnosti. Základný súbor bol rozdelený do 206 oblastí (strata) podľa okresov a hore uvedených dvoch charakteristík podnikov. Na generovanie výberového súboru bola použitá metóda optimálneho proporcionálneho stratifikovaného náhodného výberu.

Anketári obdržali zoznam podnikov, v ktorých mali realizovať rozhovory. Zoznam podnikov obsahoval dvojnásobný počet adries podnikov aby okrem určených podnikov mali k dispozícii aj náhradné adresy. Okrem toho mali anketári k dispozícii ako pomôcku pri rozhovoroch s respondentami list generálneho riaditeľa Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania, v ktorom bol objasnený projekt skúmania „Úroveň vybavenia malých a stredných podnikov informačnými a výrobnými technológiami“.

Návratnosť dotazníkov: Po zhodnotení úrovne terénnych prác a kontrole jednotlivých dotazníkov bolo na spracovanie odovzdaných 911 dotazníkov, čo predstavuje 65,12%-nú návratnosť z plánovaného rozsahu výberovej vzorky $n=1400$. Toto percento je najväčšie pri danom type výskumov v poslednom období, čo sme dosiahli operatívnym reagovaním na aktuálne problémy anketárov počas terénnej fázy výskumu.

Základné faktory, ktoré ovplyvnili návratnosť dotazníkov:

- zdĺhavé vyhľadávanie konkrétnych podnikov zvyšovalo náročnosť práce anketárov,
- niektoré podniky prestali existovať, alebo zmenili pôsobisko
- nepresnosti a neaktuálnosť v záznamoch databázového súboru malých a stredných podnikateľov.

Vzhľadom na určitý stupeň nepresnosti a neaktuálnosti údajov v databázovom súbore malých a stredných podnikateľov nie je možné presne stanoviť parametre základného súboru pre znaky kraj, rozdelenie podnikov podľa počtu zamestnancov a rozdelenie podnikov podľa hlavného druhu činnosti zapísaného do Obchodného registra. Z uvedených dôvodov sa nedá vykonať korektná analýza reprezentatívnosti výberového súboru.

Na záver uvádzame niektoré postrehy a poznatky externých pracovníkov ÚVVM - anketárov, ktorí realizovali terénnu fázu prieskumu a uviedli svoje skúsenosti a názory vyplývajúce z kontaktu s respondentami. Poznatky anketárov dokresľujú objektívne ťažkosti pri vyhľadávaní konkrétnych malých a stredných podnikateľov a ďalšie postrehy v súvislosti s ich vybavenosťou informačnými a výrobnými technológiami.

- Respondenti nevedeli uviesť názov operačného systému, ktorý využívajú, resp. rok jeho zakúpenia. Dlhé váhanie pri odpovediach.
- Analogickým problémom pre respondentov bolo uvedenie názvov využívaných aplikácií a rok ich zakúpenia.
- Niektorí respondenti nepoznali presný význam pojmov výrobné technológie a informačné technológie (IT).
- Firmy mali obavy zo zneužitia svojich údajov. Vraj sa im to už v minulosti stalo.

Hodnotenie terénnej fázy výskumu z aspektu kvality spolupráce anketárov s respondentmi (malými a strednými firmami)

Zdanlivé zjednodušenie vyhľadávania a kontaktovania respondentov anketármi z dôvodu vopred známych respondentov (firiem) však vylúčili neaktuálne informácie v Obchodnom registri. Príznačným aspektom spolupráce anketárov s respondentmi boli preto problémy anketárov s nájdením a kontaktovaním firmy podľa zoznamu.

Pri analýze týchto problémov sa vychádzalo z dvoch skutočností:

1. Anketári vo svojich pripomienkach k výskumnej úlohe uvádzali problémy s kontaktovaním firiem pre neaktuálnosť údajov v pridelených zoznamoch firiem. Všeobecne uvádzali neaktuálnosť adres, neexistenciu firmy na udanej adrese, zrušené firmy, prečísľovanie telefónnych staníc, resp. neexistenciu účastníckej telefónnej stanice.
2. Povinnosťou anketára bolo ku každej nekontaktovanej firme v zozname uviesť dôvod nekontaktovania, aby sa získal prehľad o konkrétnych firmách ktoré boli zrušené, presťahované, premenované, resp. nenájdene na udanej adrese. Tieto informácie boli podkladom pre kvantitatívnu analýzu problémov s kontaktovaním firiem.

Na základe analýzy uvedených problémov možno konštatovať nasledujúce poznatky:

Pre účely prieskumu bolo z Obchodného registra vybraných a stanovených ako objekty prieskumu pre anketárov 1450 malých a stredných podnikov. Každému anketárovi bol pridelený zoznam firiem, pričom ich počet bol dvojnásobný ako počet, ktoré mal navštíviť (celkovo 2x725 firiem). 108 anketárov reflektujúcich problémy s kontaktovaním firiem obdržalo, teda 1450 podnikov. Toto množstvo bolo východiskom pre stanovenie počtu problematických firiem. Z celkového množstva 1450 firiem predstavuje množstvo 707 problematických firiem **49,00%**. Uvedené percento však môže byť vyššie - niektoré firmy zo zoznamu neboli anketárom kontaktované, resp. navštívené z dôvodu naplnenia kvóty, preto údaje vypísané z Obchodného registra neboli anketárom verifikované. Dvaja anketári sa

evidentne pre tento problém nezúčastnili výskumu - neboli schopní kontaktovať ani jedného respondenta a nerealizovali preto ani jeden rozhovor.

V prílohe č. 1. na str. 65 uvádzame rozloženie **anketárskych reflexií - upozornení** na nemožnosť kontaktovania firiem podľa príčiny nekontaktovania, resp. podľa krajov, v ktorých firmy pôsobia (kontingenčná tabuľka). Graf č. 1. na str. 65 vyjadruje rozdelenie všetkých anketárskych upozornení na existenciu dôvodov nekontaktovania firmy *podľa celoslovenského súboru*. Graf č. 2 na str. 65 vyjadruje rozdelenie všetkých anketárskych upozornení na nemožnosť kontaktovať niektoré firmy *podľa krajov*.

Uvádzame rozloženie **počtu prípadov** nekontaktovania firmy podľa príčiny nekontaktovania, resp. podľa krajov, v ktorých firmy pôsobia (kontingenčná tabuľka). Graf č. 3. na str. 66 vyjadruje rozdelenie počtu identifikovaných dôvodov nekontaktovania *firmy podľa celoslovenského súboru*. Graf č. 4. na str. 66 vyjadruje rozdelenie počtu identifikovaných dôvodov nekontaktovania firmy *podľa krajov*.

Pri analýze sme rozlíšili tieto príčiny nekontaktovania firiem:

- firma už zanikla
- firma je v likvidácii
- firma je presťahovaná
- firma sa na udanej adrese nenachádza
- firma je premenovaná

Všetky tieto prípady je treba jednoznačne považovať za chyby v Obchodnom registri.

Anketár mohol tiež uviesť iný dôvod nekontaktovania firmy, resp. dôvod nešpecifikoval. Za nešpecifikovaný dôvod nemožnosti kontaktovať firmu bol považovaný ten, keď anketár upozornil ÚVVM na tento problém, ale neuviedol konkrétny dôvod.

Vzniká otázka, či **nešpecifikované dôvody** nekontaktovania firiem možno považovať za chyby v záznamoch Obchodného registra alebo nie. V týchto prípadoch vychádzame preto z nasledujúceho:

1. Pri kvalitatívnej reflexii (príloha č.2. na str. **Chyba! Záložka není definována.**) anketári vo svojich pripomienkach explicitne upozorňovali ÚVVM na neadekvátny, resp. zastaralý a neaktuálny zoznam firiem, pre ktorý neboli schopní určité firmy kontaktovať, *hoci neuviedli, čo konkrétne je na zoznamoch neadekvátne*, a preto sme to považovali za nešpecifikovaný dôvod. Pretože ide o neadekvátnosť v dodaných zoznamoch firiem, kde sa údaje čerpali z Obchodného registra, **treba aj tieto nešpecifikované dôvody považovať za chyby v Obchodnom registri.**
2. Pri kvantitatívnom stanovení počtu chýb sú nešpecifikované tie dôvody nekontaktovania, kedy anketári neuvádzali *konkrétne* dôvody, ani to, či ide o neadekvátnosť v zoznamoch firiem. V tomto prípade nejde o jednoznačne určiteľnú chybu v Obchodnom registri. Po konfrontácii s kvalitatívnou reflexiou však možno konštatovať, že aj v tomto prípade ide väčšinou o chybu v Obchodnom registri.

5. Zhrnutie

ÚVVM v spolupráci s Infostatom uskutočnil v dňoch 12. až 28. marca 2002 prieskum verejnej mienky pod názvom **Využívanie informačných a výrobných technológií v malých a stredných podnikoch**. Z jeho výsledkov upriamujeme pozornosť na nasledujúce základné poznatky:

- podľa aktuálneho výskumu sú najrozšírenejšou informačnou technológiou v skúmaných firmách počítače s prepojením na internet. Predstihli tak množstvo počítačov bez pripojenia k počítačov sieti, ktoré v doterajších výskumoch (od septembra 1999, kedy ÚVVM spolu s Infostatom realizoval prvý výskum v malých a stredných podnikoch so zameraním na informačné technológie) dominovali.

- informačné technológie sa používajú v malých a stredných podnikoch predovšetkým (v 88%) na spracúvanie ekonomickej agendy (napr. na mzdy, účtovníctvo, skladové hospodárstvo), menej na elektronickú poštu (46%), na elektronický obchod (38%), na riadenie časti prevádzky alebo výroby (28%) a na komplexné riadenie prevádzky alebo výroby (12%).

- v malých a stredných podnikoch, v ktorých využívajú informačné technológie aj na elektronické obchody sa v rámci toho prednostne zameriavajú na vyhľadávanie obchodných ponúk (66%), realizujú platby cez banku elektronickou formou (55%) a v 48% inzerujú svoje produkty na vlastnej webovskej stránke.

- najrozšírenejšími operačnými systémami, ktoré využívajú malé a stredné podniky je MS WINDOWS 95 alebo MS WINDOWS 98 (v 78% firiem).

- z hľadiska programových vybavení sa v uvedených firmách najviac využíva MS WORD (v 90%), MS EXCEL (v 70%) a v relatívne nízkom podiele aj MS ACCESS (15%).

- výrobné technológie, ktoré skúmané malé a stredné podniky využívajú sú podľa 34% oslovených na nižšej úrovni ako v súčasnosti používané výrobné technológie vo svete, 25% si myslí, že sú na súčasnej svetovej úrovni a 19% ich hodnotilo ako na podstatne nižšej úrovni, ako sú v súčasnosti používané výrobné technológie vo svete

- pätina oslovených (20%) uviedla, že v ich podniku neexistujú prekážky v miere využívania moderných výrobných technológií. Nedostatočné využívanie najnovších výrobných technológií vo svojich firmách pripisujú respondenti predovšetkým nedostatku finančných prostriedkov na ich zakúpenie (54%) a ekonomickej nevýhodnosti ich využívania v podniku (18%). Ostatné dôvody sa pohybovali na úrovni 13 - 16%

- v podnikoch, kde nie je dostatok finančných prostriedkov na zakúpenie najnovších výrobných technológií respondenti uvádzali ako hlavnú príčinu tohoto stavu nedostatok vlastných finančných zdrojov na ich zakúpenie (77%), nedostatok bankových úverov z dôvodu vysokých záruk na úver (39%) a nedostupnosť bankových úverov z dôvodu vysokého úroku (30%)

- ak oslovení zástupcovia skúmaných firiem uviedli ako dôvod nevyužívania moderných výrobných technológií v ich podnikoch ekonomickú nevýhodnosť ich využívania, konkretizovali ju tak, že podnik nemá dostatočný odbyt produktov, služieb, pri ktorých sa progresívne technológie využívajú (49%), respektíve by sa v dôsledku ich zavedenia citeľne zvýšila cenová hladina tovaru (45%).

6. Zoznam tabuliek a grafov

Graf č. 2.I.1.: Informačné technológie používané v skúmaných malých a stredných podnikoch – porovnanie za výskumy zo septembra 1999, januára 2000, mája 2000 a marca 2002.	11
Tabuľka č. 2.I.1.: Informačné technológie využívané v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %)	13
Tabuľka č. 2.I.2.: Informačné technológie využívané v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v%)	14
Tabuľka č. 2.I.3.: Množstvo firiem, ktoré uvádzajú využitie aspoň jedného počítača v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %)	15
Tabuľka č. 2.I.4.: Množstvo firiem, ktoré uvádzajú využitie aspoň jedného počítača podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)	15
Tabuľka č. 2.II.1.: Účely, na ktoré sa prevažne využívajú informačných technológií v skúmaných malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %)	17
Tabuľka č. 2.II.2.: Účely, na ktoré sa prevažne využívajú informačné technológie v skúmaných malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v%)	18
Tabuľka č. 2.III.1.: Konkrétne formy využitia informačných technológií v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa počtu zamestnancov (v %)	19
Tabuľka č. 2.III.2.: Konkrétne formy využitia informačných technológií v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)	20
Tabuľka č. 2.IV.1.: Počet zamestnancov, ktorí majú na svojom služobnom počítači prístup na internet v celej vzorke SR a v rozdelení firiem podľa počtu zamestnancov (v%)	23
Tabuľka č. 2.IV.2.: Počet zamestnancov, ktorí majú na svojom služobnom počítači prístup na internet podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v%)	23
Tabuľka č. 2.V.1.: Frekvencia využívania internetu na pracovné účely v malých a stredných podnikoch v celej vzorke SR a podľa počtu zamestnancov (v %)	25
Tabuľka č. 2.V.2.: Frekvencia využívania internetu na pracovné účely v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)	25
Tabuľka č. 2.VI.1.: Spôsob pripojenia malých a stredných podnikov na internet v celej vzorke SR a podľa počtu zamestnancov (v %)	27
Tabuľka č. 2.VI.2.: Spôsob pripojenia malých a stredných podnikov podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)	27
Tabuľka č. 2.VII.1.: Pozitívny význam internetu pre malé a stredné firmy v celej vzorke SR a podľa počtu zamestnancov (v %)	29
Tabuľka č. 2.VII.2.: Pozitívny význam internetu pre malé a stredné firmy podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)	30
Tabuľka č. 2.VII.3.: Negatívny význam internetu pre malé a stredné firmy v celej vzorke SR a podľa počtu zamestnancov (v %)	31
Tabuľka č. 2.VII.4.: Negatívny význam internetu pre malé a stredné firmy podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)	32
Tabuľka č. 2.VIII.1.: Perspektívy využívania internetu v malých a stredných podnikoch v celej vzorke SR a podľa počtu zamestnancov (v %)	33
Tabuľka č. 2.VIII.2.: Perspektívy využívania internetu v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)	34
Tabuľka č. 2.IX.1.: Dôvody nevyužívania internetu v malých a stredných podnikoch v celej vzorke SR a podľa počtu zamestnancov (v %)	35

Tabuľka č. 2.IX.2.: Dôvody nevyužívania internetu v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)	36
Tabuľka č. 2.X.1.: Využitie jednotlivých operačných systémov používaných na pracovných staniciach v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %).....	37
Tabuľka č. 2.X.2.: Využitie jednotlivých operačných systémov používaných na pracovných staniciach v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %)	37
Tabuľka č. 2.X.3.: Využitie jednotlivých operačných systémov používaných na serveroch v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %)	38
Tabuľka č. 2.X.4.: Využitie jednotlivých operačných systémov používaných na serveroch v malých a stredných podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %).....	39
Tabuľka č. 2.X.5.: Podiely využívaných operačných systémov, ktoré vo firmách zakúpili v jednotlivých uvedených rokoch (v%).....	39
Tabuľka č. 2.X.6.: Ostatné uvedené operačné systémy používaných v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere (v %)	40
Tabuľka č. 2.XI.1.: Využitie jednotlivých programových vybavení v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %).....	41
Tabuľka č. 2.XI.2.: Využitie jednotlivých programových vybavení v malých a stredných podnikoch podľa OKEČ a kraja, v ktorom firma sídli (v %).....	41
Tabuľka č. 2.XI.3.: Využitie najpoužívanejších aplikácií v malých a stredných podnikoch v celoslovenskom priemere a podľa veľkosti podnikov (v %) – porovnanie s výskumom realizovaným v máji 2000	42
Tabuľka č. 2.XI.4.: Podiely využívaných programových vybavení, ktoré vo firmách zakúpili v jednotlivých uvedených rokoch (v%).....	43
Tabuľka č. 2.XI.5.: Textový procesor iný než MS WORD.....	43
Tabuľka č. 2.XI.6.: Tabuľkový procesor iný než MS EXCEL.....	44
Tabuľka č. 2.XI.7.: Databázový software iný než ACCESS.....	44
Tabuľka č. 2.XI.8.: Iný software	45
Graf č. 3.1.....	47
Tabuľka č. 7.1.: Rozloženie anketárskych upozornení na nemožnosť kontaktovania firiem .	65
Tabuľka č. 7.2.: Rozloženie počtu prípadov nekontaktovania firmy	66

7. Prílohy

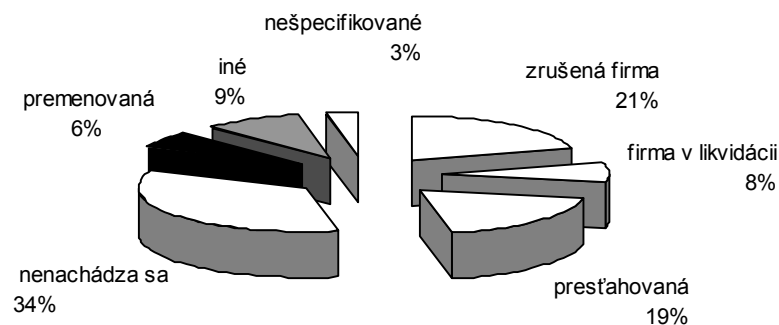
Príloha č. 1.: Rozloženie anketárskych upozornení na nemožnosť kontaktovania firiem

Tabuľka č. 7.1.: Rozloženie anketárskych upozornení na nemožnosť kontaktovania firiem

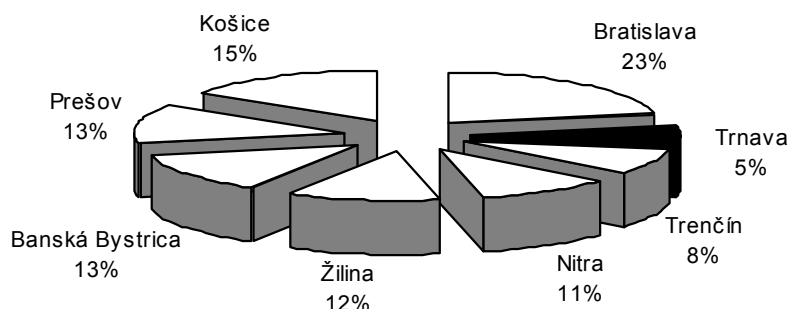
	KRAJ	1	2	3	4	5	6	7	8	Celkový súčet
Počet anketárov, ktorí upozornili ÚVVM na problém s firmou										
zrušená firma		14	4	4	7	8	9	7	7	60
firma v likvidácii		3	0	3	2	1	3	4	6	22
presťahovaná		14	2	3	4	7	7	12	6	55
nenájdenná/nenachádza sa		22	7	9	11	10	14	11	16	100
premenovaná		3	1	1	2	5	3	1	2	18
iné		6	2	3	4	2	2	2	6	27
nešpecifikované		3	0	1	1	1	0	1	2	9
Spolu		65	16	24	31	34	38	38	45	291

Údaje vyjadrujú počet anketárov, ktorí uviedli dôvod, pre ktorý nemohli uvedené firmy navštíviť. Jeden anketár mohol uviesť viac dôvodov, preto celkový súčet nevyjadruje počet anketárov, ale počet dôvodov, ktoré anketári uviedli.

Graf 1: Rozdelenie všetkých anketárskych upozornení na existenciu dôvodov nekontaktovania firmy podľa celoslovenského priemeru

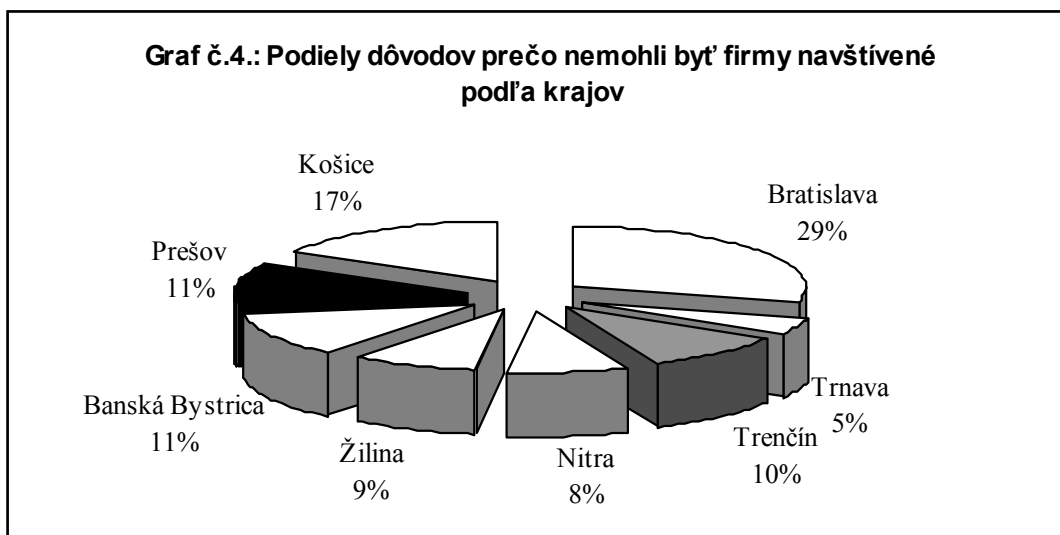
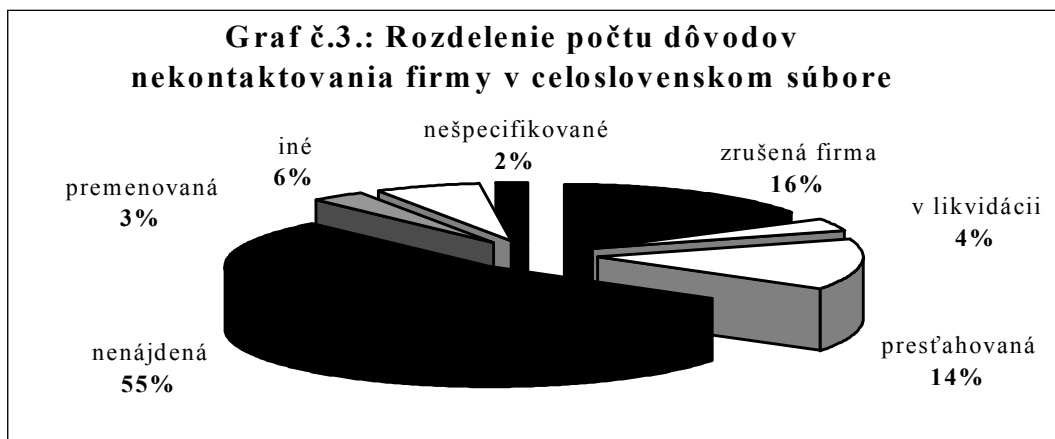
Graf č.2.: Rozdelenie všetkých anketárskych upozornení na nemožnosť kontaktovať niektoré firmy podľa krajov

Tabuľka č. 7.2.: Rozloženie počtu prípadov nekontaktovania firmy

Počet prípadov nekontaktovania firmy podľa dôvodu nekontaktovania	Kraj								Celkový součet
	1	2	3	4	5	6	7	8	
zrušená firma	23	9	10	15	12	13	16	18	116
v likvidácii	3	0	3	2	1	4	4	8	25
presťahovaná	28	3	6	10	13	14	19	7	100
nenájdená	130	15	47	22	28	43	33	66	384
premenovaná	5	2	1	2	6	4	1	3	24
iné	7	3	5	7	2	3	3	14	44
nešpecifikované	8	0	1	1	1	0	1	2	14
Spolu	204	32	73	59	63	81	77	118	707

Údaje vyjadrujú počet prípadov, ktoré boli identifikované ako dôvod, pre ktorý nebola firma kontaktovaná.

KONTAKTNÁ ADRESA:

NÁRODNÁ AGENTÚRA PRE ROZVOJ MALÉHO A STREDNÉHO PODNIKANIA
EURO INFO CENTRE SK - 672 Bratislava,
Prievozská 30, 821 05 BRATISLAVA 2, SLOVAK REPUBLIC

Tel.: 02 / 53 41 73 28, 53 41 73 33, 53 41 97 73, 53 41 73 06, 53 41 97 74

Fax: 02 / 53 41 97 72, 53 41 73 39

Internet URL: <http://www.nadsme.sk>

e-mail: agency@nadsme.sk, eick672@nadsme.sk